

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

***Представлення українського військового соціолекту в
англомовному медійному просторі: перекладацький аспект***

Допущено до захисту «__» _____ 2022 р.

Зав. каф. германської філології __ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконав:

студ. групи ПР.м-11

Сопітько Олександр Володимирович

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц., ст. викл.

Прокопенко Антоніна Вадимівна

Суми 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ	6
1.1 Поняття соціолекту у лінгвістиці.....	6
1.2 Структурні особливості військового соціолекту	8
1.3 Особливості функціонування соціолекту в англomовному медійному просторі	11
РОЗДІЛ 219 АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ В АНГЛІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ	19
2.1 Прагматичні особливості перекладу військового соціолекту	19
2.2 Перекладацькі трансформації при перекладі військового соціолекту...	28
РОЗДІЛ 3 ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ	42
3.1. Труднощі перекладу військових термінів різних тематичних груп	42
3.2 Навчання студентів перекладу військового соціолекту	64
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
РЕЗЮМЕ.....	79

ВСТУП

Армія сьогодні є одним із найважливіших соціальних інститутів у багатьох країнах світу. Тому потрібно комплексне вивчення військового дискурсу, де тісно визначаються його структурні особливості та особливості перекладу. Військова соціолінгвістика є інституційним дискурсом, оскільки має з ним низку загальних характеристик.

Військовий соціолект виділяється стосовно сучасного суспільства поряд з іншими типами інституційного дискурсу. Військова організація є найважливішим громадським інститутом і покликана виконувати одну з основних функцій держави – забезпечувати її військову безпеку. Військова справа (військова діяльність) є надзвичайно складною системою, функціонування якої визначається змістом військової доктрини, основними напрямками зовнішньої політики держави, особливостями світогляду, що склався, організаційною структурою збройних сил і коло завдань, які вони повинні вирішувати.

Питання функції та перекладу військової соціомови знаходилися в центрі уваги як вітчизняних учених О.В. Бабенко, Ф.С. Бацевич, О.І. Гуржій, Клименко О.І. та зарубіжні дослідники Л. Венути, А. Елліс, Л. Келлі, А. Лаудер, С. Монтгомері, П. Трагілл, С.Б. Флекснер, Х.В. Бломма, С.Дж. Хоттен та ін.

Актуальність запропонованого дослідження зумовлена переосмисленням ролі збройних сил у житті сучасного суспільства та у сучасному комунікативному процесі. У зв'язку з цим необхідність адекватного, точного перекладу військової соціолінгвістики в цілому та військового соціолекту зокрема, має вирішальне значення для ефективної міжнародної військової співпраці сьогодні.

Об'єктом дослідження виступає військовий соціолект, а **предметом** – комплекс теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із функціонуванням військового соціолекту та їх трансляцією в англomовному медійному просторі.

Мета кваліфікаційної роботи – вивчити представлення українського військового соціолекту в англomовному медійному просторі з точки зору перекладу.

Для досягнення поставленої мети були поставлені такі **завдання**:

- осмислити поняття «військова соціомова», розглянути різні підходи до трактування цього явища;
- виявити найважливіші прийоми перекладу в англomовному медіапросторі;
- уточнити поняття та сутність феномену соціолекту в мовознавстві;
- представити структурні особливості військового соціолекту;
- вивчити особливості функціонування військового соціолекту в англomовному медіапросторі;
- проаналізувати прагматичні особливості переведення військового соціолекту;
- кількісно презентувати перекладацькі трансформації під час перекладу військового соціолекту;

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи була використана низка методів, а саме: аналіз лінгвопедагогічної літератури, необхідний для розуміння понятійного апарату дослідження; метод аналізу словникових визначень; метод лексикографічного аналізу; метод контекстуального аналізу; метод систематизації вивчення структурних особливостей та мовних засобів військового дискурсу; описовий метод; кількісний аналіз перекладацьких трансформацій, що вивчаються в перекладі військового соціолекту.

Теоретична значущість дослідження зумовлена тим, що в цій роботі був використаний системний підхід до вивчення військової соціолінгвістики і цим досліджено представлене явище з лінгвістичної та перекладацької сторін. Це дозволило поглибити понятійний апарат дослідження та виявити мовні засоби, що використовуються для вербалізації військової соціолінгвістики, а

також трансляційні трансформації, які використовуються для відтворення військової соціолінгвістики в англomовному медіапросторі.

Практична значущість роботи визначається результатами аналізу, які можуть бути використані насамперед у теоретичних та практичних курсах англійського мовознавства та перекладознавства та методиці викладання іноземних мов. Зібраний матеріал може бути використаний у курсах міжкультурної комунікації, лексикології, лінгвокультурології, лінгвокраїнознавства, лінгвістики тексту; використовується при написанні курсових та кваліфікаційних робіт. Результати дослідження можна використовувати у лексикографії під час створення термінологічних словників військових термінів.

Структура та обсяг роботи. Відповідно до поставлених цілей дослідження, кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, сімох підрозділів, висновків та списку літератури (68 позицій), а також резюме. Загальний обсяг роботи складає 83 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ

1.1 Поняття соціолекту у лінгвістиці

Термін «соціолект» зазвичай використовується при описі лексичної системи певної частини суспільства, певної соціальної групи. Відмінною рисою соціолекту, на думку багатьох дослідників, є його зв'язок із процесом номінації. У соціолінгвістиці можна виділити основні варіанти найменування тих чи інших предметів та явищ (інтралінгвістичний ознака), що називається (когнітивна ознака) і чому це відбувається (причина номінації).

Соціальний аспект живих мов був помічений лінгвістами у 20-30-х роках 20 століття, коли з'явилося поняття соціального діалекту та сформувався такий напрямок, як соціальна діалектологія. Виникнення та існування соціальних діалектів («особливих мов», за його термінологією) - явище природне, як і існування територіальних діалектів, «з тією лише різницею, що вони існують як діалекти не поряд, а поверх один одного» [15, с. 14].

Що ж до соціальних умов мовних явищ, то лінгвісти вважали, що соціальний аналіз мовних відносин має здійснюватися з урахуванням вивчення деталей основних форм мовного існування у взаємодії.

Перші роботи у сфері соціальної діалектології дещо прямо співвідносили класове розшарування суспільства з мовними особливостями представників цього суспільства. В основі піраміди – територіальних діалектах – середній рівень займають напівдіалекти, над ним як поступовий перехід до вершини – рівень літературної мови. Піраміда має усічену форму, тому що наближення до норми завжди залишається ідеалом. Відповідно мова кожному рівні має свого носія, це селяни, міська буржуазія, освічені класи населення.

У 1990-ті роки область соціальної діалектології охоплювала побутову розмовну мову, тобто реалізацію таких форм і типів національної мови, як розмовна та літературна мова, нелітературна міська та сільська мова, технічні мови, а також територіальні та соціальні мови, діалекти з урахуванням різноманітності соціально-психологічних аспектів [6; 7; 20; 21].

У межах соціальної діалектології соціолінгвістика включає, з одного боку, поняття соціального типу, що у людині під впливом властивостей, властивих даної расі, етносу, національності, соціального класу, тобто. середній людині”.

Соціомова включає також систему мовних засобів для певної групи, яка визначається факторами як соціального, так і психобіологічного характеру (наприклад, стать, вік, темперамент тощо).

Введення у науковий побут поняття «соціомова» дозволяє описувати закономірності мовної поведінки кожної соціальної групи. Крім того, дослідники включають жаргонізми у соціолінгвістику. З погляду О. Гуржій, соціально-професійний жаргон чи арго – це мова людей, які утворюють певні соціальні групи чи людей, об'єднаних загальною професією.

Розгляд мови і з погляду системи, і як реального факту суспільного життя призводить до звернення особливої уваги на акт індивідуального мовлення, який розуміється як мовний акт особистості, і як мова «групи індивідів», наприклад, сім'я, стан, стан, професія тощо. Мова носія соціального діалекту вважається продуктом суспільних відносин, де психологічна сторона зумовлена соціальною [5].

При описі соціальних та функціональних властивостей мови соціальна діалектологія виробляє свій дослідницький апарат. Предметом вивчення є мови як окремих людей, і різних соціальних груп. Для термінологічного визначення цих категорій запроваджуються терміни соціолект та ідіолект.

Термін «ідіолект» створений за зразком діалекту та описує усну реалізацію певної мови, що поєднує в собі подібності та особливості у мовній структурі, нормах та використанні мови. Термін «ідіолект» використовується

для позначення індивідуальних варіацій мови, на відміну від соціальних та територіальних варіацій [78, с. 171].

Таким чином, «соціолект» – це сукупність мовних кодів, якими володіють індивіди, об'єднані в будь-яку страту, а стратифікація мовного колективу - методологічний підхід, що дозволяє аналізувати закономірності мовної поведінки людини в реальних умовах.

Отже, термін «соціолект» вписується в триаду «діалект» (спільність території) – «соціолект» (спільність фактора) – «ідіолект» (спільність мовних актів). У філософських категоріях загального, особливого та окремої мови є спільна, соціолект – особлива, ідіолект – окрема» [17, с. 22].

У цілому нині під соціолектом наразі розуміємо тип мови, що характеризується його вживанням у межах певної соціальної групи – класу, професії, віку.

1.2 Структурні особливості військового соціолекту

Військовий соціолект має такі лексичні особливості:

1. Військово-соціолектичні тексти відрізняються концептуальною насиченістю і в силу своєї різної структури є однією з лексичних труднощів перекладу. Звернемося до А.А. Стрельцова [38, с. 11] ми виявили такі основні типи термінів:

- 1) прості терміни, що складаються з одного слова (arsenal – арсенал);
- 2) похідні терміни, утворені за допомогою:
 - а) афіксація – додавання афіксу до основи слова (counterguerrilla – антипартизан, афікс counter-);
 - б) трансформації – утворення однієї частини мови з основи іншої без зміни форми (mortar – міномет, to mortar – вести мінометний вогонь);
- 3) складні терміни складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (Nuclear-free zone – без'ядерна зона);

4) терміносполучення, що містять кілька компонентів (coastal defense – берегова оборона).

Крім того, оскільки військова справа та військова наука розділені на окремі галузі, розрізняють такі види військової термінології:

1) тактична, тобто відноситься до тактики (компонент військового мистецтва, що включає в себе теорію та практику підготовки та ведення бою з'єднаннями, частинами (кораблями) та частинами різних видів збройних сил, пологів військ (військово-морського флоту сил) та сил спеціального призначення на суші, у повітрі та на морі), наприклад, setback – відступ, stay – behind mode – спосіб за базування;

2) військово-організаційна, під якою розуміється організаційно-штатна структура військ: General Staff of Armed Forces – Генеральний штаб ЗС, military district - військовий округ;

3) військово-технічний, відноситься до бойової техніки, озброєння тощо: Strategic bomber – стратегічний бомбардувальник, зенітна установка – зенітна пускова установка;

4) термінологія за видами збройних сил: Army – сухопутні війська, Navy – військово-морський флот;

5) Термінологія за пологами військ: vehicular troops – мотострілкові війська, ground attack air force – штурмова авіація.

2. Ще одна відмінна риса сучасної англійської військової лексики – наявність надзвичайно великої кількості скорочених лексичних одиниць різного роду. Відмінною рисою військово-технічного матеріалу з погляду лексики є використання великої кількості скорочень. Аббревіатури можуть складатися з одного (Co – Company), двох (SW – Special Weapons), трьох (DIC – Defence Industrial Complex), чотирьох (CWCD – Chemical Weapons & Civil Defense), п'яти (MGCIR – Master Ground Controlled Interception Radar) та інші компоненти.

І. Ю. Петрова [33] виділяє у своїй роботі два типи аббревіатур: графічні аббревіатури та лексичні скорочення. Під графічними скороченнями дослідник

розуміє результат скорочення слів і речень лише у письмовій мові, тоді як у мовленні вживаються відповідні повні форми. Вони використовуються для економії місця та зміцнення листа: напр. – e.g. – for example, a.m. – in the morning (ante meridiem), p.m.– in the afternoon.

Лексичні скорочення знову після І.Ю. Петрова, поділяються на три групи:

1) Початкові скорочення, утворені від перших літер слів, що означають поняття. В англійській мові існує два типи початкових аббревіатур: Літерні початкові аббревіатури, такі як: Great Britain (Великобританія) – Великобританія; Сполучені Штати Америки (США) – Сполучені Штати Америки; початкові аббревіатури читаються як слова і називаються аббревіатурами, наприклад ЮНЕСКО (United Nations Economic, Scientific and Cultural Organization) - Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури ЮНЕСКО.

2) Складові скорочення, утворені від початкових складів слів, що входять до складних назв, наприклад: Wi-Fi (Wireless Fidelity) – бездротовий доступ в Інтернет;

3) Частково скорочені слова – скорочення, утворені від початкових складів першого слова з повним другим словом, наприклад: t-shirt (футболка) – футболка; E-mail (електронна пошта) – електронна пошта [33, с. 46].

Вивчивши основні види термінів та аббревіатур, ми виявили їхнє значення у текстах військового соціолекту. Крім чіткої прямої мови оповідання, основними лексичними особливостями текстів англомовного формально-військового соціолекту є відсутність емоційно забарвленої лексики та емфатичних конструкцій, насиченість термінологією як специфічно військової, так і науково-технічної, а також широке використання скорочень.

Тексти, що виникли в рамках військового соціолекту, виділяються та характеризуються такими характеристиками:

кліше і штампи – використовуються для того, щоб викликати у свідомості одержувачів стереотипи, що склалися, зробити інформацію більш лаконічною і зрозумілою, тим самим знизити швидкість обробки документів.

терміни та аббревіатури – вони є свого роду центром уваги, які підкреслюють основні поняття.

1.3 Особливості функціонування соціалекту в англomовному медійному просторі

Вивчення деталей військової термінології залежить від безпрецедентного масштабу їхнього використання в текстах різних стилів (офіційних, ділових, публіцистичних) та засобів комунікації. У зв'язку з ескалацією військових конфліктів у різних частинах світу використання військово-морської та військово-повітряної термінології у ЗМІ стає особливо актуальним. Засоби масової інформації, оскільки вони мають швидко реагувати на соціальні зміни, є важливим джерелом нових термінів, яких ще немає у словниках. Останнім часом відбулася активація поповнення систем часу ВМФ та ВПС. Нововведення викликають великі труднощі, коли їх доводиться перекладати іншою мовою.

Термінологія військово-морського флоту і ВПС є досить специфічною лексикою. Вона складна в силу інтегративного характеру спеціальностей «Військовий флот», «Військова авіація», що поєднують поняття та термінологію військово-морського флоту, військової справи, аеродинаміки, аеронавігації, вертольотобудування, управління гелікоптерами і т. д. У зв'язку з цим лінгвіст займається вивченням даної термінології, крім власне мовних навичок, має великі і глибокі фонові знання з усіх вищезгаданих дисциплін.

Зупинимось на аналізі терміна «воєнний термін». В. М. Шевчук визначає військовий термін як «стійку одиницю синтетичної чи аналітичної номінації, пов'язану з відповідним поняттям у понятійно-функціональній системі певної галузі військової професії у сенсі, що регулюється її визначенням» [45, с. 8-9].

Військовий термін – це слово або словосполучення, що використовується для позначення певного спеціального поняття, яке належить до того чи іншого розділу військової науки або до військової техніки [45, с. 8]. Схожу позицію щодо трактування поняття «військовий термін» висловлює і М. К. Гарбовський, який під означеним терміном розуміє спеціальне найменування, що має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям зі сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ тощо), у семантичній структурі якого є сема «військовий», «бойовий» [14, с. 48].

За словами Л. Л. Нелюбіна, військова термінологія являє собою складний, надзвичайно динамічний об'єкт дослідження і становить найбільш рухому частину військової підмови. Утворення нових термінів може бути обумовлене появою нових зразків озброєння, бойової техніки, розробкою нових методів ведення війни або реорганізацією видів збройних сил [29, с. 14]. Військова терміносистема розуміється науковцем як сукупність одиниць термінологічної номінації понять військової науки, яка характеризується певною внутрішньою організацією, і виступає одним з елементів військової підмови [29, с. 14].

Таким чином, на сьогодні в лінгвістиці відомо кілька поглядів на питання щодо визначення поняття «військовий термін». Але слід погодитися з позицією О. Г. Шкути стосовно того, що основним для розуміння є те, що дана лексична одиниця виступає різновидом спеціальної лексики, і вона певним чином відображає вплив зовнішніх та внутрішніх чинників, які потрібно враховувати під час семантичного аналізу військових термінів та їх перекладу [46, с. 275].

У лінгвістичній науці військову лексику прийнято класифікувати на три основні групи. Згідно запропонованої тиології Л. Л. Нелюбіна, усі військові терміни поділяють на:

– військову термінологію, що вербалізує поняття, які безпосередньо пов'язані з військовою справою, збройними силами, способами ведення бою і т. ін.;

– військово-технічну термінологію, яка об'єднує в своєму складі науково-технічні терміни;

– емоційно забарвлену військову лексику (сленг), представлену словами та сполученнями, які характеризуються частотністю вживання в усній розмовній мові військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами еквівалентів військових термінів [29, с. 13]. Прикладами військових сленгізмів можуть служити такі лексичні одиниці англійської мови: *GI* «солдат»; *leatherneck* «морський піхотинець»; *brass hat* «генерал»; *flat top* «авіаносець», *loot* «лейтенант»; *slick* «неозброєний гвинтокрил»; *in the bucket* «в трубці» (відхилення ракет в заданих межах) та ін.

Поняття утворюються за стандартизованими моделями словотвори, як і всі лексичні одиниці в даній природній мові [23, с. 57]. Доповнення термінологічного складу мови може здійснюватися словотвором, приєднанням, трансформацією слова чи поняття, прямим запозиченням слів із грецької та латинської мов, утворенням складних термінологічних груп [29, с. 14]. Одні методи широко використовуються, інші – дуже рідко [23, с. 57].

Розмежувати термін «військовий термін» досить складно, оскільки область застосування військової термінології дуже різноманітна, а найпоширеніші терміни мають особливе, найточніше значення. Військові документи та матеріали зазвичай характеризуються широким використанням різних термінів. Багато філологів вказують на цю особливість та пояснюють її функціональною спрямованістю, що пронизує поле військового спілкування, а також особливою необхідністю точного визначення військових понять.

Військовий соціолект – особливий тип соціолекту, властивий людям певного соціального (військового) інституту, які використовують певний набір професійних текстів (військова література, військова публіцистика, військово-політичний матеріал тощо). Людям цього соціального інституту.

Слід зазначити, що вивчення військової термінології має зводитися лише до вивчення самих термінів. Особливу увагу слід звернути на «поведінку» термінів технічною мовою, в тексті (тобто побачити їх у функціональному аспекті). Для дослідження важливі характеристики та типи тексту, у яких трапляються зазначені термінологічні одиниці. Виразно виділяються типи цих історично культивованих текстів, що різняться за змістом та функціональним призначенням.

За своїм функціональним призначенням та змістовною спрямованістю можна виділити дві окремі групи текстів: тексти інформаційного змісту та тексти, що регламентують побут та роботу військ. До першої групи належать військово-наукові, військово-технічні, військово-інформаційні та військово-публіцистичні тексти. До другої групи належать закони, укази та економічні тексти [40, с. 173].

Для військових та наукових текстів характерна ділова спрямованість. Його головна стилістична особливість – логіка викладу – впливає з необхідності отримання та подальшого поширення теоретичних та практичних результатів наукових досліджень у різних галузях військової науки. Іншою важливою стилістичною рисою цього жанру є значна виразність, яка досягається не за рахунок емоційності, а за рахунок використання наочних посібників, таких як тактичні схеми, схеми організаційної структури формувань. Наведемо приклади використання військових термінів в англійських військово-наукових текстах: *Ballistics is the study of the firing, flight and action of ammunition. A basic understanding of ballistics requires an understanding of the factors that affect accuracy and precision and their accounting for shot data. Defense is a practical application of ballistics* [52].

Оборонно-технічні тексти включають різні інструкції з оборонної техніки і типів озброєння, описи нових видів озброєння та оборонної техніки в спеціальних виданнях і журналах з оборонної техніки. Військово-технічні тексти за своїми стилістичними характеристиками близькі до військово-наукових текстів. Однак, на відміну від них, військово-технічні тексти містять

науково-популярну літературу, де використання вузькоспеціалізованих термінів є дещо обмеженим і є велика кількість пояснювальних малюнків і малюнків. Наявність малюнків є рисою всіх військово-технічних текстів. Вони допомагають зрозуміти принцип роботи того чи іншого пристрою, тобто проникнути на всю глибину змісту повідомлення іноземною мовою. Наведемо приклади використання термінів у військово-технічному тексті: *A fuel injection system is specifically designed and calibrated for the type(s) of fuel it is intended to operate. Most fuel injection systems are designed for gasoline or diesel engines. With the advent of electronic fuel injection (EFI), diesel and gasoline equipment have become similar. Programmable EFI firmware makes it easy to use standard equipment with multiple fuels. In gasoline engines, carburetors were the dominant method of fuel metering before the use of fuel injection (70).*

Військово-інформаційні тексти призначені для передачі конкретної інформації про ті чи інші військові та військово-технічні поняття, нові терміни, новини військової техніки або нові положення військової теорії. Наприклад: мобільність та поширення - фактори, що впливають на сучасну ядерну війну [70].

Військово-публіцистичні тексти повинні не тільки й не так повідомляти інформацію, як сприяти розумінню соціальних процесів у світі. Вони повинні інформувати про ті чи інші події та одночасно впливати на одержувачів повідомлення, формувати їхнє ставлення до цих подій. Наприклад: *both events emphasize the effects of the so-called "Gulliver effect" – when a large target is simultaneously attacked from different directions (70).*

Закони та інструкції регулюють життя та роботу військ у різних побутових та бойових умовах. Для них характерний спокійний діловий виклад, пряма вказівка, що, як і в якому порядку робити, що виключає будь-яку неясність чи непорозуміння. Одержувач повідомлення відразу ставиться у певні рамки поведінки і має чітко виконувати всі розпорядження та визначення, викладені у законі. Як приклад наведемо наступний уривок: *Ammunition components. Components of rifle ammunition and ammunition can be*

divided into the following categories: explosives and propellants; projectiles of all kinds; and cartridges (70).

Військово-економічні тексти – це бойові документи, створені для підготовки, організації та управління бойовими діями військ, організації їх руху, дислокації та постачання. До цього жанру відносяться також різні директиви, циркуляри, директиви та накази, спільні для всіх військ. Насамперед, найважливішою особливістю текстів військово-ділового жанру є переконливість і експресивно-емоційний зміст, що відрізняє цей жанр від інших військових жанрів.

Дослідники ділять тексти на концепт-що породжують тексти (службовці для представлення теорій), концепт-використовують тексти (що описують об'єкти та процеси у відповідній предметній області) та концепт-фіксуючі тексти (різні типи словників). Вивчення текстів у галузі термінології необхідне, оскільки в текстах з'являються нові терміни і можна спостерігати тенденції терміноутворення [42, с. 82].

Крім військового соціолекту, у політичному соціолекті часто використовуються спеціальні терміни, що дозволяють вирішити низку комунікативних завдань, зокрема, реалізацію однієї з важливих комунікативних стратегій – «інформувати» та «переконати». Саме звернення до сучасних військових реалій у контексті посольства як потужного інструменту надання або обмеження політичного тиску, залучення нових союзників, маніпулювання суспільною свідомістю зрозуміло, що для виконання цих комунікативних завдань військові чиновники та політичні лідери використовують певну кількість термінів, що вербалізують уявлення про останніх. розсекречених військових розробках, зброї, яка сьогодні становить реальну загрозу.

Таким чином, найбільш поширеними термінами є ті, які виражають відомі обивателю загальні поняття про найбільш шкідливі види зброї, наприклад зброю масового ураження. У цьому корпусі технічної лексики є

терміни, що виключають можливість надання необхідного впливу, наприклад, підрозділи, що позначають вогнепальну зброю піхоти.

Залежно від позиції комунікатора для реалізації цієї стратегії у військових термінах використовуються дві мовні тактики – наприклад, «залякування» та «доказ переваги»: сенатор Джозеф Ліберман пояснює: *"Every day Saddam is in power with chemical weapons, biological weapons, and the development of nuclear weapons is a day of danger for the United States."* [68]. Оскільки в цьому випадку ми маємо справу зі зброєю, яка, ймовірно, опиниться в руках ймовірного супротивника, використання військових термінів передбачає реалізацію мовної тактики «залякування». У наведеному нижче прикладі необхідний ефект досягається порівнянням видів космічної зброї, які активно розробляють військові інженери, з руйнівною силою ядерної зброї, посиляючись на сумний досвід їх застосування: *"The psychological effect of such a blow could rival such devastating attacks as Hiroshima," they explained. "But just as the use of nuclear weapons would have unforeseen consequences, so would the weaponization of space"* (68).

У випадках, коли зброя знаходиться у розпорядженні збройних сил власної країни, терміни використовуються для реалізації лінгвістичної тактики «показ переваги», що з одного боку має обнадійливий та змістовний ефект безпеки, з іншого боку – позитивне враження, викликане власною значимістю та відповідальністю за те, що відбувається, наприклад: *"As the only nuclear power to have used nuclear weapons, the United States has a moral responsibility to act. We alone cannot succeed in this endeavor, but we can lead it, we can start it"* (68).

Тому військовий соціолект має низку функцій, у тому числі: використання родинних понять у галузі військової справи та політики; тимчасова та просторова співвіднесеність, що передбачає звернення до обмеженого набору термінів, що вербалізують сучасні види озброєння та тактики; Тенденція використовувати його у військовому соціолекті добре відома.

Цільові групи родових термінів, що вербалізують загальні поняття, описові словосполучення замість вузькоспеціалізованих термінологічних одиниць та синонімів спеціалізованої та загальноживаної лексики; безсистемне розуміння понять.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ В АНГЛІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

2.1 Прагматичні особливості перекладу військового соціолекту

Кожен соціолект комунікативний, а це означає, що він містить повідомлення, яке надсилається адресату. При отриманні інформації рецептор залучений до особистісних відносин з соціолектом, а саме до прагматичних відносин. У тих випадках, коли соціолект не становить великого інтересу для реципієнта, такі відносини можуть мати інтелектуальний характер. Однак отримана інформація може впливати на почуття реципієнта, викликати емоційну реакцію та спонукати його до певних дій. Ця здатність соціолекту створювати комунікативний ефект і формувати реципієнта прагматичне ставлення до отриманої інформації називається прагматичним потенціалом соціолекту (прагматикою). Залежно від комунікативного задуму джерело виділяє мовні одиниці з необхідним значенням, та був створює з-поміж них необхідні смислові зв'язку у межах висловлювання. В результаті соціолект має певний прагматичний потенціал, здатність комунікативно впливати на рецептор. Прагматичний потенціал соціолекту визначається змістом та формою повідомлення та існує незалежно від джерела. Звісно, може статися те, що прагматичний потенціал соціолекту відповідає чи лише частково відповідає комунікативної інтенції джерела.

Комплексний аналіз військового соціолекту передбачає розгляд його структури та основних інституційних особливостей. Соціолект є синтезом мовної та немовної складових.

Ми розглядаємо мовну складову соціолекту як цілу послідовність мовних знаків, пов'язаних смисловим зв'язком. Ця послідовність має певний ступінь самодостатності та експресивності для реалізації певної прагматичної установки або наміру.

Кожне спілкування має певну мету, тому текст, створений у процесі спілкування, має певне завдання чи прагматичну установку, задля досягнення якої виробляються стратегії та тактики. При постановці цілей завжди виробляються стратегії та тактики їх досягнення – це відбувається на рівні екстралінгвістичного компонента соціолекту.

Такі компоненти екстралінгвістичної складової соціолекту, як хронотоп та відносини між учасниками спілкування, безпосередньо залежать від типу соціального інституту. Комунікація характеризується як статусно-ролевими відносинами комунікантів, а й базовими поняттями, які у основі термінів, використовуваних учасниками комунікації [47, с. 158].

Ми виявляємо, що сприйняття соціолекту залежить тільки від прагматики, а й від особистості реципієнта, його фонових знань, його життєвого досвіду, його психіки та інших характеристик. Тому аналіз прагматичного потенціалу соціолекту дозволяє лише намітити та спрогнозувати потенційний комунікативний вплив, який соціолект може вплинути на рецептор.

Звідси випливає, що реалізація прагматичного потенціалу соціолекту залежить від вибору перекладачем мовних засобів передачі необхідного комунікативного ефекту. Актуальна прагматика перекладу диктується необхідністю відтворити прагматичний потенціал оригіналу так, щоб він працював на реципієнта.

Важливо замислитись про особливості лінгвопрагматики англомовного військового соціолекту у зв'язку з його перекладом. Прагматичні аспекти перекладу багато в чому залежать від родових характеристик оригіналу та цільової аудиторії одержувача. Одним із найскладніших видів перекладу в цьому відношенні є переклад військового соціолекту, оскільки він орієнтований насамперед на тих реципієнтів, для яких мова оригіналу не завжди є рідною. Найбільші труднощі при перекладі даного виду твору викликають різні описи військових подій та фактів, різні мілітаристські реалії,

особливості бойового життя тієї чи іншої військової частини тощо. Буд. адекватно розумів військовий соціолект [30, с. 210].

Військові тексти як вид мовного продукту стоять на стику двох стилів функціональної мови – офіційно-економічної та науково-технічної. З офіційно-діловим стилем у документі поєднуються широке використання безособових придаткових, імперативних придаткових речень, клішованих конструкцій, виражених інфінітивною та дієприслівниковою флексією, бідність тимчасових дієслівних форм, використання у реченні різних інших паралельних конструкцій, мінімальне використання тропів.

Офіційно-діловий стиль, до якого належать військові тексти, має особливості, що впливають на процес перекладу. Основне завдання цього функціонального стилю – донести конкретну інформацію з конкретних позицій і цим досягти потрібного ефекту. Також слід зазначити, що риси, що характеризують офіційно-публіцистичний стиль, характерні і для військової журналістики.

Військові тексти пов'язані з науково-технічним стилем у вигляді великої кількості вузькоспеціалізованих термінів та структурованості матеріалу. Все це пов'язано з певним функціональним навантаженням, характерним для військової сфери суспільства: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, складність побудови, легкість сприйняття інформації, що передається.

Стилістичними прийомами на лексичному рівні, що зустрічаються у військових текстах, є:

- 1) терміни (військово-загальнонаукові чи загальнотехнічні);
- 2) переважання абстрактної лексики над конкретною;
- 3) Аббревіатури та скорочення.

Таким чином, на лексичному рівні військові документи відносяться до науково-технічного функціонального стилю, а не до офіційно-ділового стилю. Облік цих особливостей важливий і під час перекладу військових соціолектних текстів.

Військова журналістика має низку особливостей, які необхідно відобразити у процесі перекладу. У результаті, з одного боку, формуються деякі особливості, характерні лише військової журналістики, з другого боку, деякі спільні риси, характерні всім жанрів офіційно-ділового стилю, зазнають хіба що заломлення у межах військової журналістики [44, с. 210].

Розглянемо деякі характеристики англomовного воєнного соціолекту на конкретних прикладах. Лексична та граматична особливість цього стилю особливо яскраво проявляється у заголовках: використання переважно дієслівних словосполучень (*Iran Sues Russia Over S-300 Guidelines; Russia Goes Back to the Future*), where the verb to be is usually omitted (*US Russia Concerns: Missile Defense Plans 'Legitimate', Experts Say, F-35 Cost Puts Off Buyers; Finland: NATO completes the military barrier between Russia and Europe*) ([73]).

Дієслова зазвичай зберігаються в заголовках, що складаються з запитання (*Did the Obama-Putin meeting help ease the Ukrainian crisis?; The Cold War Again: Who's to Blame?*) [36, с. 153].

Досить наочний приклад використання інтертекстуальності ми також виявили у назві статті військової журналістики у журналі *Armed Forces Journal*. Зазначимо, що інтертекстуальність – це властивість текстів, що полягає в наявності між ними зв'язків, завдяки яким тексти (або їх частини) можуть посилатися один на одного різними способами, явно чи імпліцитно.

"Print when you're ready, Greedly". Ця назва є дещо зміненою фразою адмірала США Дьюї, зверненою до знаменитого військово-морського флоту США Чарльза Грідлі під час битви при Манільській затоці в 1898 році: «Вогонь, коли будеш готовий, Грідлі». Сама назва у перекладі звучить так: *Принтери для бою, капітан* (стаття про перспективи використання ВМС США технології 3D-друку).

Військовий соціолект характеризується високою частотністю евфемізмів. Евфемізм слід розглядати як слово або словосполучення, що являє собою середню мовну одиницю, яка вживається замість слова-синоніма, що

приховує і маскує, таким чином, суть явища [30, с. 106]. Виходячи з цього визначення, виділимо три основні функції евфемізмів:

1. Етикет, витонченість. Ця функція евфемізму зазвичай використовується при описі людини, її зовнішності, фізичного стану та розумових здібностей.

2. Пом'якшити значення незручних для слів, що говорить. Ця функція проявляється в заміщенні табуованої лексики, яка може відноситися до релігії, містики, військової політики та етикету.

3. Маскування та заплутування дійсності, щоб приховати її негативну сторону. Ця функція проявляється у сферах життя людини, як-от робота, військова діяльність, політика, економіка.

Ряд труднощів виникає під час перекладу евфемізмів, що у військовому соціолекті. Тому при перекладі евфемізмів цільовою мовою особливо важливо, щоб перекладач міг повністю зрозуміти контекст, в якому використовується евфемізм. Для подолання труднощів перекладу евфемізмів із військового соціолекту найбільш прийнятними методами перекладу є описовий переклад та додатковий метод. Метод калькування є одним із найпопулярніших способів перекладу, і варто відзначити, що його ефективність та точність продовжують підвищуватися, що можна пояснити великою кількістю запозичень з англійської мови. Але калька часто неспроможна передати всього сенсу евфемізму.

Розглянемо кілька прикладів: *Colombia's illegal armed groups lost about 5,120 people in 2020, as the country's armed forces continued their operations amid the coronavirus pandemic to weaken them and prevent them from growing in size and territory, General Luis Fernando Navarro said (55)*. У наведеному вище реченні використовується евфемізм «illegally armed group». Щоб передати це в українському перекладі, перекладач використав прийом стеження – незаконне збройне формування. Вибір технології стеження виявився вдалим, тому що приймачеві в україномовному середовищі надається повне значення англійського вираження. Переклад пропозиції виглядає так: генерал Луїс

Фернандо Наварро заявив, що незаконні збройні формування Колумбії втратили приблизно 5120 осіб у 2020 році, оскільки збройні сили країни продовжували операції в умовах пандемії коронавірусу, намагаючись послабити їх, скоротити їх чисельність та зупинити територіальне зростання.

Візьмемо інший приклад: *satellite images showing Russian armed forces with tanks and the latest weapons taking part in combat operations in Ukraine have been released by NATO (The Independent) (67)*. – Супутникові знімки, опубліковані НАТО, показують, що російські війська беруть участь у збройному конфлікті на території України з танками та передовим озброєнням. Збройні сили – це евфемізм, оскільки вони замінюють армії, щоб уникнути прямого призначення; військові дії означають війну – утворений за допомогою парафразу, війна оцінюється негативно, тому автор уникає небажаного позначення. Що ж до українського перекладу, то першому випадку виділено відповідні російські війська, тобто. даний вид перекладацького перетворення має уточнюючий характер; у другому – збройне протистояння, тобто генералізація чи узагальнення.

NATO said the configuration was "exactly how a trained military would have its assets on the ground", suggesting the soldiers were not amateur rebels but Russian soldiers (67). – НАТО оголосило про конфігурацію, тому що підготовлені військові фахівці розміщуватимуть свої активи на землі, вказуючи на те, що солдати – не повстанці-аматори, а російські солдати. У цьому прикладі використовується евфемізм «розміщення майна землі» замість фрази «розміщення зброї дома».

Цей евфемізм також використовується в такому реченні: *Speaking at a youth camp outside Washington on Friday, he said: The United States is far from being involved in any major conflicts. [67]*. – Минулої п'ятниці в молодіжному таборі під Вашингтоном він сказав: Сполучені Штати далекі від участі у широкомасштабних конфліктах. Евфемізм великі конфлікти (великий конфлікт) виступає у цьому прикладі значення війни – війна; складено з

довгого переказу. В українському перекладі евфемізм зберігає свою функцію пом'якшення серйозності ситуації.

Для перекладу евфемізмів у таких випадках автор перекладу обирає українські еквіваленти «атомної енергетики та ядерної програми», тобто. Точне переведення звучить так: *If the conclusion of the agreement yesterday in Geneva on the containment of Iran's nuclear activities, Mohammad Javad Zarif, the Minister of the Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic made an inadvertent statement about the disclosure of information. According to him, the agreement is an opportunity to dispel any doubts about the peaceful intentions of the Iranian nuclear program; and Iran has not given up its right to enrich uranium* (65).

– Під час вчорашнього доопрацювання угоди про стримування діяльності Ірану в галузі ядерної зброї в Женеві міністр закордонних справ Ісламської Республіки Мохаммад Джавад Заріф зробив ненавмисно викривальну заяву. За його словами, угода стала можливістю розвіяти будь-які сумніви щодо мирних намірів іранської ядерної програми; та Іран не відмовився від свого права на збагачення урану. Евфемізм *ядерна діяльність, ядерна програма* у цьому контексті означає *ядерну зброю*.

Поліпшуючи природу евфемізму, ви можете приховати реальну негативну ситуацію в наведеному нижче прикладі: *this means we can hit the most difficult targets quickly, with high accuracy and minimal collateral damage* (65). – Це означає, що ми можемо швидко атакувати найскладніші цілі з високою точністю та мінімальним супутнім збитком. Замість фрази «смерть невинних цивільних осіб» використовується евфемізм «супутня шкода».

Two peacekeepers and one civilian were killed as a result of the shelling of the UN base in Mali with four or five rockets (67). – Двоє миротворців та один мирний житель загинули сьогодні внаслідок обстрілу чотирма чи п'ятьма ракетами бази ООН у Малі. Евфемізм «Миротворець» відноситься до солдатів, які були відправлені на поле бою іншої країни, щоб відновити мир у цій галузі. Замість негативного позначення пропонується прямо протилежне змісту,

позначення попереджає про війну. Отже, тут немає іронічного, проникливого контексту.

Проте аналіз матеріалів військової журналістики показує наявність на відміну евфемізації мовного засобу: дисфемізації. Як і евфемізми, дисфемізми мають маніпулятивний потенціал, але мають іншу спрямованість - дисфемізми служать для формування негативного відношення, створення негативного образу ворога в очах масового адресата з метою переконання його в правильності своїх дій.

Indian press calls MiG-21 flying coffin, but they are flying coffins or cremation discs for air force pilots (65). – Індійська преса називає МіГ 21 "Літаюча труна", але всі вони є літаючими трунами або платформами для кремації пілотів ВПС Індії.

Таким чином, переведення подібних стилістичних прийомів у військовий соціолект також є складною перекладацькою проблемою. А. Судзиловський стверджує, що найважливішим для перекладу лексики цього є не приватне, формальне, а загальне функціональне узгодження у певному стилістичному плані. При цьому слід пам'ятати, що ті самі типи стилів мови в українській та англійській мовах мають різні норми. Наприклад, військово-публіцистичний стиль української мови з погляду лексичних особливостей характеризується переважанням щодо невеликої кількості емоційно забарвлених елементів в українській військовій лексиці. Звідси можна дійти невтішного висновку, що дотримання приватних формальних відповідностей під час перекладу українською мовою не створює загалом правильної стилістичної відповідності, а навпаки, руйнує його [39, с. 114]. Тому перекладач не повинен намагатися перекласти кожне слово і передати його емоційно-стилістичне забарвлення.

Виявлення домінуючих частин тексту є одним із основних завдань перекладача на етапі аналізу оригіналу. І майже завжди йдеться про переклад не ізольованих текстів, а текстів, що функціонують у просторі певного

соціолекту. При перекладі текстів військового соціолекту необхідно враховувати деякі особливості:

- рід;
- комунікативну;
- мовна стилістичну;
- Етноспецифічну.

Ці характеристики утворюють складну модель вихідного тексту. Жанрова модель визначає загальні вимоги до зазначеного типу тексту незалежно від конкретної ситуації. Комунікативна модель формує уявлення про посилки та іллокації, що допомагають перекладачеві ще до початку процесу перекладу, привертає увагу та виділяє домінанти в самому тексті. Ці домінанти, своєю чергою, відбиваються у тексті з допомогою різних мовних і стилістичних засобів. І, нарешті, кожне повідомлення має свою хронологічну специфіку, саме місце, час і адресата, якому це повідомлення адресовано.

Військовий соціолект відрізняється не лише лексичними особливостями, а й специфічною структурою та реалізацією (синтаксичними конструкціями, письмовою формою). При перекладі текстів військового призначення необхідно зберігати тісний зв'язок між перекладом та текстом оригіналу, оскільки тексти військового соціолекту часто є нормативними документами. Існують суворі обмеження на всіх рівнях, починаючи від макроструктури тексту, закінчуючи абзацами, реченнями та словосполученнями, дотриманням рідкісних для звичайних текстів стандартизованих форм, кліше, усталених виразів та особливих способів вираження цілісності зв'язності. Складність інформаційного навантаження кожної пропозиції та важливість повної та однозначної передачі інформації при виключенні будь-якої можливості неоднозначного тлумачення змушує до використання надмірно довгих речень зі складним синтаксисом, високим ступенем гіпотаксії, повторенням синтаксичної фрагментарності. При перекладі інструкцій часто використовуються логічні конструкції із значенням умов та причини [9, с. 218].

Очікується, що перекладачі створюватимуть паралельні тексти з однаковим впливом. Текст, що перекладається, повинен бути таким, щоб, з одного боку, він міг зберегти ясність і зрозумілість вихідного тексту, а з іншого боку, викликати саме ті асоціації, які намагається передати автор військового соціолекту [9, с. 218].

Тому під час перекладу військового соціолекту необхідно враховувати деякі важливі моменти. Насамперед важливо знати, що військовий текст, як мовна категорія, має низку характеристик жанрово-стилістичного характеру: переконливістю та експресивно-емоційним змістом; чітко регламентована структура більшості військових текстів; Структура тексту за абзацами, пропозиціями та підрозділами, візуальна форма зовнішньої структури, виділення абзаців.

2.2 Перекладацькі трансформації при перекладі військового соціолекту

Військовий переклад – це особливий вид перекладу, для якого характерно наступне: велика кількість термінів, точний та короткий виклад та відсутність художніх засобів вираження. До військових матеріалів відносяться технічні документи та адміністративні справи, а також публіцистичні, мистецькі та політичні тексти. У військовому перекладі точність перекладу відіграє важливу роль, оскільки перекладений матеріал може бути основою проведення військових операцій, прийняття важливих рішень тощо. [41, с. 11].

Військовий переклад є самостійною лінгвістичною дисципліною, оскільки до якості та точності перекладу висуваються високі вимоги. Даний вид перекладу відноситься до групи спеціалізованих перекладів, що характеризуються великою термінологією та гранично точним та ясним викладом матеріалу при відносній зневага образними та емоційними засобами вираження.

Щоб переклад оригінального військового тексту був комунікативно еквівалентним, необхідно зробити ряд лексичних, граматичних і стилістичних трансформацій. При перекладі військових текстів необхідно проводити лексичні та семантичні заміни, щоб точно передати зміст висловлювання.

Існує кілька причин, через які необхідно проводити лексичні перетворення. Наприклад, у різних мовах часто розрізняють різні знаки для позначення одного й того явища чи поняття у значенні слова. Іншими причинами лексичних перетворень є відмінності в семантичному обсязі слова або відмінності в відмінюванні. Лексичні перетворення включають лексичні додавання та опущення, генералізацію, уточнення та семантичний розвиток [21].

Перекладацькі трансформації здійснюються відповідно до принципів перекладу та модифікації. Ці принципи представлені в перекладі паралельно та діють на всіх рівнях тексту. Перекладацька діяльність структурується відповідно до певних принципів.

Поверхневий аналіз перекладацьких трансформацій приводить дослідника до думки, що їхнє здійснення пов'язане виключно з формальною стороною перекладу – мовними формами, знаками та елементами. Це одномірний погляд на перекладацькі трансформації та перекладацьку діяльність загалом. Мовні форми є лише матеріалом, у якому здійснюються трансформації. Мовна форма англomовного військового тексту, що визначається правилами та нормами англійської граматики, піддається більшою мірою реконструкції при перекладі мовою перекладу, що має свої граматичні особливості. І тут діє принцип модифікації у перекладі. Перекладач хіба що руйнує формальну лінгвістичну структуру військового тексту вихідною мовою і реконструює їх у перекладному тексті за законами перекладної мови. З цієї точки зору трансформації можна розглядати тільки як заміну форм, їх функціональних позицій, які не мають нічого спільного з внутрішніми (семантичними) факторами цих форм.

Наприклад: *an average of 10,000 course trainees and about 1,090 additional trainees are trained in the Logistics Training Center and the Special Pioneer Training Center (65)*; – у середньому 10 000 слухачів курсу та близько 1090 додаткових слухачів проходять навчання у Навчальному центрі тилового забезпечення та у Спеціальному центрі підготовки піонерів.

Ми аналізуємо наведений приклад з погляду структурних перетворень мовної форми. Переклад предикату *to be trained* українською мовою, де дієслово *to be trained* вживається у пасивній формі, становить певні труднощі.

Копіювання граматичної форми та дослівний переклад (підготовка, тренування) не зовсім доречно та не відповідає вимогам стилю військових текстів українською мовою. Принцип перекладу поступається місцем принципу модифікації. Так, в українському варіанті перекладу перекладач замінює пасив англійського дієслова на активний та робить незначні формальні відхилення у передачі формального чинника. Так працює принцип зміни у перекладі. Тут зручно використовувати визначення, запропоноване Л. С. Бархударовим для визначення буквального перекладу: "Дослівний переклад – це переклад, виконаний на нижчому рівні, ніж потрібно в конкретному випадку" [5, с. 186]. У таких ситуаціях помилки можливі у такому порядку: *Germany and Norway have agreed on a comprehensive strategic partnership in cooperation between the naval forces of the two countries* [46]. – Німеччина та Норвегія домовилися про всебічне стратегічне партнерство у співпраці між військово-морськими силами двох країн.

Під час перекладу оригіналу перекладач ігнорував принцип модифікації та діяв за принципом перекладу мовної форми тексту. Про це свідчить той факт, що граматичні форми вихідного тексту були прийняті у перекладі дослівно. Лінгвістичні форми еквівалентні, але переклад цього повідомлення загалом був адекватним. Це негативне обґрунтування лінгвістичної форми тексту. Семантика та граматики термінів в українській та англійській мовах різні, що відображається в тому, що неприпустиме "сліпе" відтворення форм. Принцип зміни лінгвістичної форми допомагає виправити цю ситуацію. Якщо

ми розглянемо граматичну організацію вихідної пропозиції, то виявимо, що присудок складається з двох частин. Змінну частину (допоміжне дієслово *have*), яка стоїть на другому місці у реченні та необхідна для утворення досконалого часу, перекладати не потрібно. Змінна частина присудка пов'язана з постійною частиною - *agreed* (дослівно: вирішив, завершив). Для отримання відповідного перекладу використано наступний варіант перекладу: домовитися про партнерство. Перерозподіливши значення під час перекладу елементів пропозиції співробітництво між двома флотами, тобто. застосувавши принцип модифікації при перекладі, ми приходимо до еквівалентного та адекватного варіанта перекладу:

Німеччина та Норвегія домовилися про всебічне стратегічне партнерство, засноване на співпраці між флотами двох країн.

Проте принцип модифікації мовної форми перекладного тексту не можна зводити до абсолют. Це призводить до значного відхилення від оригіналу та вільного перекладу. Перекладач повинен керуватися тим, що будь-яка трансформація забезпечує незмінність сенсу, і тут необхідно наголосити на позитивному обґрунтуванні трансформацій. Якщо трансформації мають технічний характер, тобто. лише на рівні мовної форми, мотивовані необхідністю відхилитися від структури іноземних мов, то з погляду мети вони мотивовані необхідністю зберегти сенс. Тут корисніше зосередитись на риторичній формі тексту, яка допомагає встановити стосунки тотожності у перекладі. Риторика тексту, що відображає його семантичний аспект, апріорі інваріантна під час перекладу; вона залежить від структурних відмінностей між вихідним і перекладним мовами. Щодо цього сприйняття і передача перекладачем комунікативного наміру автора є основним чинником. Для досягнення мети збереження сенсу перекладу, тобто збереження риторики тексту, перекладач має право використовувати різні лексичні та граматичні форми. Найчастіше адекватна передача риторичної форми у перекладі визначається трансформацією мовної форми, тобто вибором еквівалентів мовних одиниць, відповідних риторичі тексту загалом. Позитивне

обґрунтування трансформацій змушує перекладача задуматися про співвідношення принципів перекладу та модифікації на рівні риторики у тексті.

Риторична форма тексту, тобто його смислова сторона, прихована за мовною формою тексту. Сенс одночасно об'єктивується у мовній формі у процесі виробництва мови та деоб'єктивується у процесі сприйняття мови.

Мовні форми англійського тексту трансформуються в українському варіанті перекладу проти асиметричних та нерегулярних сил, які є неприйнятними у буквальному розумінні. Перекладач вдається до лексичних заміни та доповнень. Ці зміни забезпечують збереження семантичного аспекту у перекладі. Виходячи із принципу перекладу на риторичному рівні тексту, перекладач "модифікує" мовну форму, що є виразом принципу модифікації.

Структурні перетворення (як у суто лінгвістичних цілях, так передачі вихідного сенсу) відбуваються на лінгвістичному рівні мови, тоді як інтерпретаційна сторона перекладу визначається риторичним рівнем тексту. Тому, виходячи з риторичних принципів структури тексту, перекладач повинен виконати завдання створення функціональної відповідності між вихідною та перекладною мовами, яка вирішується через семантичний зміст мовних форм. У цьому полягає прагматика перекладу, яка відображається у лінгвістичній функції тексту. Перекладач повинен домогтися комунікативної узгодженості між вихідною мовою, що перекладає, без їх культурної реінтерпретації.

У воєнному перекладі риторична функція тексту, що виявляється на риторичному рівні тексту, - це риторична динаміка використання тексту, тобто. перехід від висловлювання до висловлювання, виражений тематико-драматичними (семантичними) та формально-експресивними показниками фактичної структури речення [19, с. 170].

Риторичний рівень тексту, який, мабуть, представлений актуальною структурою пропозиції, тобто. формою висловлювання, семантично визначається семантичною прагматикою повідомлення, яка телеологічно підпорядкована цій функції, що проявляється в аспекті рематичної

спрямованості висловлювання. Передача комунікативної форми висловлювання виявляється найважливішим фактором перекладу та мотивуючим фактором, що визначає міжмовну взаємодію.

У основі перекладу лежить принцип передачі комунікативної форми висловлювання, що відповідає збереження семантичної спрямованості висловлювання. Приклад: *the machine gun is usually used disassembled on a stand. Attached use is possible, in particular, on the Fuchs I armored personnel carrier and the Mungo special vehicle (ESK) [65].* – кулемет зазвичай використовується у розібраному вигляді на підставці. Навісне використання можливе, зокрема, на бронетранспортері Fuchs I та спеціальному автомобілі Mungo (ESK)

Цей приклад перекладу показує, що повторення динаміки тематико-драматичного розвитку англійського тексту відбивається у тексті українського перекладу. При цьому перекладач використовує заміни та міжмовні трансформації. Ремма в першому висловлюванні використовується для позначення ведення бою в пішому строю, що відповідає рематичному елементу оригінального висловлювання "dismounted". При перекладі змістового змісту, тобто риторичної форми оригінального висловлювання, перекладач обирає, згідно з принципом модифікації, ті еквіваленти мовної форми українського тексту, які не відповідають їй формально (зокрема, порядок та кількість слів), але повністю відображають смислову суть висловлювання. Використання еквівалентних лінгвістичних форм є недоцільним. Вихідний елемент повідомлення "dismantled" (буквально "поспіхом") передається складним номінативним компонентом *in the conduct of the battle on foot*. Встановивши де знаходиться семантична вершина вихідного виразу, перекладач бере з арсеналу мови перекладу форми, необхідні для вираження семантичного центру (реми). Іншим елементом вихідного виразу, який важко передати мовою перекладу, є препозитивна конструкція *on a stand*. Буквальне запозичення її мовної форми в перекладі є недоречним.

Звідси випливає, що мовна (формальна) і семантична функція мовної ознаки під час перекладу військового тексту повинні бути у стані узгодженості, природною для англійської мови і досяжною у мові перекладу. Якщо немає невідповідності між семантичною та формальною функцією ознаки, то конверсія здійснюється відповідно до принципу перекладу. Якщо ж мовна та семантична функції не збігаються (відмінності у характері мовного висловлювання за умови ідентичності значення), то діє принцип модифікації [44, с. 145-148]. Трансформація відбувається тоді, коли інтерпретація змісту та риторичної форми не дозволяє використовувати у мові перекладу ті самі формальні елементи, що й у мові джерела. У цьому контексті важливим є наступне визначення трансформації: "Це процес перекладу, при якому обраний перекладачем елемент мови перекладу відповідає відповідному елементу іноземної мови тільки за змістом (функцією, значенням), але не за структурою [19, с. 18]. Принцип модифікації та принцип перекладу на рівні мовної форми тексту працюють паралельно. Випадки, коли можна знайти еквівалент, що повністю відповідає оригінальному елементу тексту англійською мовою, відповідають принципу перекладу. Коли це неможливо, перекладач дотримується принципу модифікації мовної форми, змінюючи семантику та граматику терміну. На рівні риторики тексту принцип модифікації піддається впливу і обумовлений принципом перекладу. Принцип перекладу лежить в основі перекладацької діяльності. Це найвище завдання перекладача, закон його професійної діяльності. Кожна інтерпретація на локальному рівні обумовлена вимогою реалізації експресивного та семантичного перекладу.

При перекладі військового соціолекту перекладачі вдаються до ряду перекладацьких трансформацій. Військові тексти насичені виразами та конструкціями, переклад яких українською мовою потребує використання лексичних трансформацій. Під лексичними трансформаціями розуміється спосіб перекладу різних військово-технічних оригіналів у випадках, коли немає відповідності зі словником чи він може бути використаний з контексту.

Слід зазначити, що грамотне використання перекладацьких трансформацій є важливою рисою хорошого та адекватного перекладу.

Наприклад, під час перекладу висловів "main structure – основний структурний елемент", "control surfaces – поверхні управління літака" використовується лексичне доповнення "– елемент" і "літак", що конче необхідно в українському перекладі для граматично правильного формулювання змісту. Аналогічно, у наступних пропозиціях: 'aircraft design requirements' – вимоги до конструкції літака, перекладач з тією ж метою вдається до лексичного доповнення "are"; 'aerial ground combat' - вчення про повітряний наземний бій. У прикладі "most of the fuselage" – більша частина фюзеляжу - слід використовувати прийом уточнення, звужуючи значення most до значення "більша частина чогось", як у прикладі close air support - близька повітряна підтримка, прикметник close відповідає більш точному термінологічному варіанту – "Прямий".

Розглянемо використання цієї лексичної трансформації на такому прикладі: *the doctrine of close air support was developed in the interwar period. Most theorists advocated adapting fighters or light bombers to this role [70].* Більшість теоретиків виступали за адаптацію винищувачів чи легких бомбардувальників до цієї ролі.

При перекладі військових текстів лексична та семантична заміна складових одиниць відбувається відповідно до лексичного тла та норм мови перекладу. Наприклад: *tank operations are conducted using fire and maneuver that are combined and controlled to create a combat power advantage, culminating in powerful and fierce action at the decisive time and in the decisive place [67].* – танкові операції проводяться з використанням вогню і маневру, які поєднуються і контролюються для створення переваги бойової могутності, кульмінацією якого є потужна і запекла дія у вирішальний час та у вирішальному місці. У цьому прикладі використовуються такі прийоми, як лексична заміна та опущення. Armor ops – бронетанкові операції; cbt power (combat) – бойова міць, могутність; in a forceful and violent action –

бездіяльність; at the decisive time and place – досягнуто у вказаний час та у вказаному місці.

Одним із видів лексичних трансформацій, що використовуються при перекладі військового тексту, є транслітерація – перекладацький прийом, що базується на передачі графічного образу іноземного слова, тобто на передачі, наприклад, англійських букв літерами українського алфавіту [29, с. 152]. Іншими словами, транслітерація – це прийом перекладу, який передає план змісту за допомогою плану вираження на основі українського алфавіту.

Наприклад: AIMPOINT – АІМПОІНТ: З 1975 року компанія Aimpoint виробляє високоякісні приціли з червоною точкою для полювання, правоохоронних органів та військових [65].

Калькування – це метод перекладу лексичної одиниці вихідної мови шляхом заміни її складових – морфем чи слів (у разі стійких словосполучень) – їх лексичними еквівалентами у мові перекладу. Калькування - це метод перекладу, суть якого полягає в тому, що складові слова (морфеми) або фрази замінюються їх прямими еквівалентами у мові перекладу. Наприклад: presentation – презентація; power source – джерело живлення; material – матеріал; operation – операція (бій).

Інакше кажучи, калькування - це вид лексичної трансформації, який передає план змісту шляхом перекладу лексичних одиниць плану висловлювання. Перекладач вдається до цього виду перекладацької трансформації у такому реченні: Я дивився в приціл снайперської гвинтівки і шукав вулицю маленького іракського містечка.

Напівкалькуляція - різновид калькування, що відрізняється від нього тільки тим, що в одиниці вихідної мови відсутні певні елементи, або, навпаки, текст на мові перекладу додається певний графічний елемент (наприклад, свастика).

"I was a Navy SEAL, a Navy commando, trained in special operations." - Я був "морським котиком", командос ВМФ, пройшов підготовку за спеціальними операціями".

У наступних реченнях була застосована техніка інтерпретації та пояснено значення метафоричних виразів "frontline soldiers" та "nonliner". *Front-line soldiers and reconnaissance patrols have always provided combat information to tactical commanders.* – *Фронтові солдати та розвідувальні патрулі завжди надавали бойову інформацію тактичним командирам.*

Non-combat operations are most likely to be non-linear, where there is no clear friendly front line. – *Небойові операції, найімовірніше, будуть нелінійними, де немає чіткої лінії фронту дружніх сил.*

У наступному перекладі використовують відразу кілька трансформацій: *The leaders are qualified for airborne and ranger operations [64].* – *лідери кваліфіковані для повітряно-десантних операцій та операцій рейнджерів*

Під час перекладу слова *leaders* з англійської на українську мову використовується фраза "командири всіх рівнів". Крім того, у цій пропозиції використовується прийом деметафоризації: "are qualified" перекладається як "проходять навчання", що допомагає україномовному читачеві краще зрозуміти логічний зміст.

Третім прийомом є обчислення. Слова "airborne and ranger" мають бути замінені прямими еквівалентами мовою перекладу "парашутна підготовка та курси рейнджерів".

LRS units of light divisions have only four observation groups [64]. - *Відділи LRS легких дивізій мають лише чотири групи спостереження.* І тут використовується техніка напівкалькування.

Компенсація значення – заміна метоніма іменником, яке найбільше відповідає нормам поєднання, прийнятим в українській мові. Використання словникових еквівалентів призвело б до порушення стилістичних норм української мови: *I hesitated.*

При перекладі військових текстів слід відзначити важливу роль граматичні заміни. Однією з особливостей військових матеріалів є широке використання пасивних конструкцій з дієслівною присудком у пасивній

заставі, яка в українській мові зазвичай передається одним із наступних способів:

1 Використовуйте пасивну форму в правильному часі, обличчі та мовленні:

The main position was prepared by the battery [67]. - Основну позицію було підготовлено батареєю.

2. Друга форма дієслова на -ся, -ся з пасивним значенням:

There are signs to mark the way. – Для позначення шляху поставлено знаки.

3. невизначено-особисті форми дієслова в активному значенні у відповідному часі, особі та числі:

Field fortifications are built from stone, wood and other available natural materials [67]. – Польові укріплення будуються з каменю, дерева та інших доступних природних матеріалів.

4. пасивні конструкції в англійських військових текстах можуть бути переведені прямим або непрямым доповненням у знахідному або інструментальному відмінку:

In large-scale operations, corps and army engineering units are assigned more difficult tasks [65]. – У великомасштабних операціях на корпусні та армійські інженерні підрозділи покладаються важчі завдання.

5. іменник з прикметником:

Much has been written about infrared devices [65] – Про інфрачервоні пристрої написано багато;

Many factors affect the reaction rate [67]. – На швидкість реакції впливає багато факторів.

6. Перетворення пасиву на актив в українському варіанті: *Americans consider strong points to be the main part of modern defense [70]. – Американці вважають сильні точки головною частиною сучасної оборони.*

7. шляхом адекватної заміни, тобто. шляхом заміни англійської пасивної форми українськими дієслівними конструкціями, що передають той самий зміст:

The M48M2 tank is equipped with a 12-cylinder engine [70]; – Танк M48M2 оснащений 12-циліндровим двигуном

Наступний приклад лексично замінює: *combat soldiers – військовослужбовці та опущення прикметника sophisticated: The satellite images published today are further evidence that Russian soldiers, equipped with modern heavy weapons, are operating on Ukrainian territory [67]. – Опубліковані сьогодні супутникові знімки є ще одним доказом того, що російські солдати, оснащені сучасним важким озброєнням, діють на українській території.*

Елімінація – видалення, стирання стилістично забарвленого агенсу при перекладі з мови-джерела на мову перекладу демонструється на наступному прикладі:

Marines moved up the road and marched north to rid the country of Saddam Hussein [64]. - Морські піхотинці рушили вгору дорогою і марширували північ, щоб позбавити країну Саддама Хусейна.

This section contains information on the personnel required for military leadership [67]. – У цьому розділі міститься інформація про особовий склад, необхідний керівництву військами. В цьому випадку в перекладі українською мовою опущено стилістично забарвлене значення "contains personnel", що означає застосування елімінації.

Перекладацький коментар використовується, коли план змісту викликає труднощі в україномовного читача, коли лексична одиниця є реалією, яка невідома читачеві. Це особливо актуально для транскрибованих слів, значення яких, на думку перекладача, не зрозуміло з тексту. Приклад:

MOA: Minute Of Angle, 1 MOA \approx 30 мм за 100 м або \approx 1 дюйм за 100 ярдів;

NVD: Прилад нічного бачення – NVD: Прилад нічного бачення;

Ми проаналізували 190 випадків перекладацьких трансформацій. Аналіз англо-українського перекладу військових текстів свідчить про те, що в цьому перекладі найчастіше використовуються лексичні перекладацькі

трансформації, зокрема калькування (24 од. або 12,6 %), транслітерація (20 од. або 10 %) та переклад (20 од. або 5 %), лексико-семантична заміна (52 одиниці або 27,4 %), конкретизація (звуження) сенсу (26 одиниць або 13,7 %), генералізація (розширення) сенсу (16 одиниць або 8,4 %) , Модуляція (32 одиниці або 16,8%).

Що стосується граматичних трансформацій у перекладах військових текстів, то вони найчастіше використовуються наступним чином: граматичні заміни (6 випадків або 3,2%), розщеплення речення (5 випадків або 2,6%), поєднання пропозицій (3 випадки або 1,6%) %, перестановки (12 випадків чи 6,3%), нульовий переклад (16 випадків чи 8,4%).

Під час перекладу військових текстів також використовувалися такі способи перекладу: перекладацькі коментарі (2 одиниці або 1,0%); напіввзрахунок (2 одиниці чи 1,0%); інтерпретація (3 одиниці чи 1,5%); елімінація (4 одиниці чи 2,0%); експлікація (описовий переклад) (7 одиниць чи 3,5%).

На рисунках 2.1-2.3 показано відсоток перекладацьких конверсій під час перекладу англійських військових текстів українською мовою.

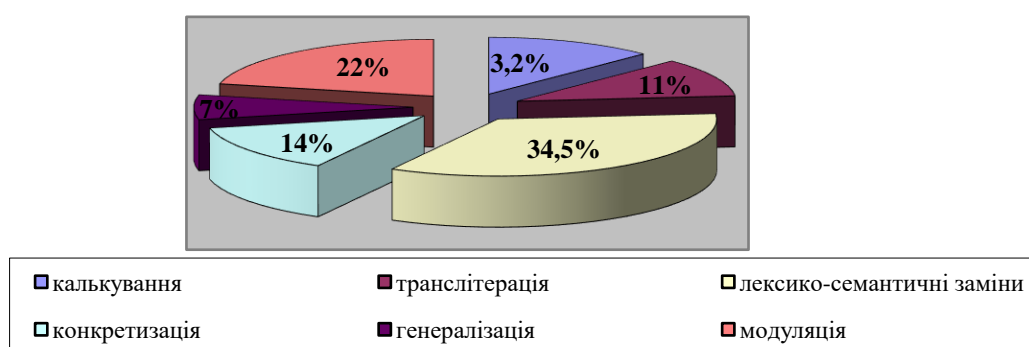

Рис. 2.1. Відсоткове співвідношення використання лексичних трансформацій при перекладі текстів військового соціолекту

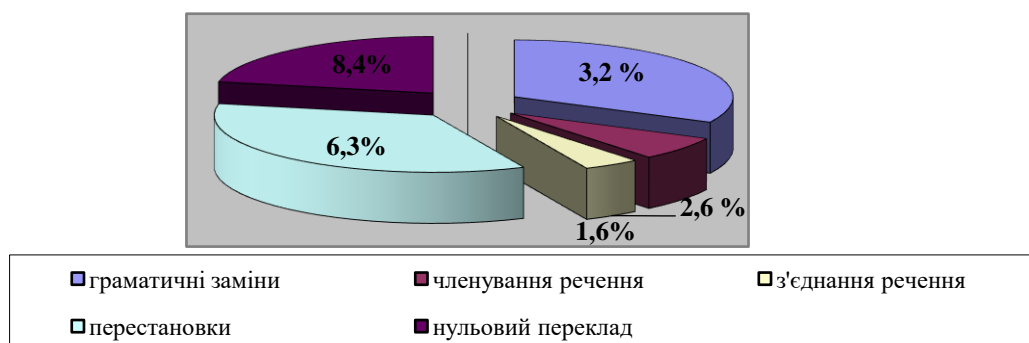

Рис. 2.2. Відсоткове співвідношення використання граматичних трансформацій при перекладі військового соціолекту

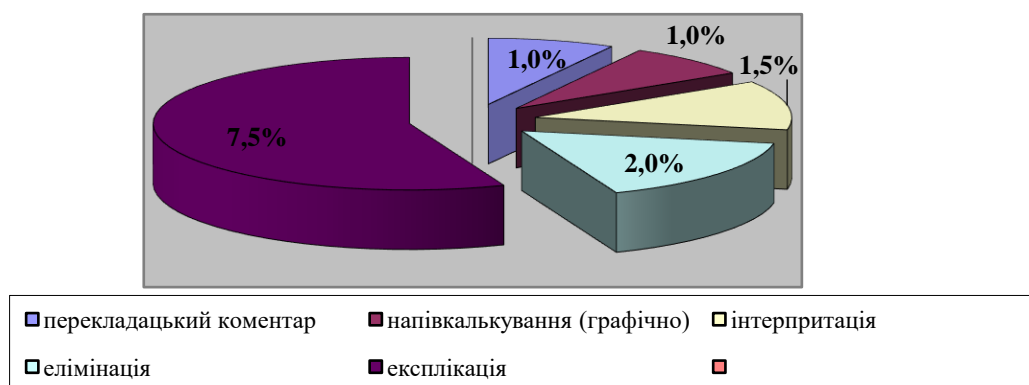

Рис. 2.3. Відсоткове співвідношення використання стилістичних трансформацій при перекладі військового соціолекту

Проводячи аналіз військового тексту і розглядаючи лексичні та граматичні трансформації не варто забувати, що для того щоб повністю проаналізувати текст перекладу ми повинні розглянути і його стиль, для подальшого виявлення найбільш ефективного методу перекладу.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СОЦІОЛЕКТУ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

3.1 Труднощі перекладу військових термінів різних тематичних груп

Всі військові тексти відрізняються від усіх інших тим, що містять велику кількість специфічних військових слів, широке використання військової та науково-технічної термінології та певної кількості стійких та мінливих словосполучень, характерних для військової сфери спілкування, велику кількість військової номенклатури та специфічних скорочень та умовностей, що використовуються тільки у військовій соціолінгвістиці, а в плані синтаксису - широке використання трьома крапками (особливо у військових документах) і клішованих спілок. Все це пов'язано з певним функціональним навантаженням, характерним для сфери військової комунікації: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, гармонійність структури, чітке розмежування різних ідей, легкість розуміння інформації, що передається.

Найважливішими лексичними одиницями у військових текстах є терміни. Термін – це специфічна лексична одиниця, яка у професійної діяльності передачі наукової інформації.

Однією з численних тематичних термінологічних груп є терміни про людські ресурси та їхнє оформлення. У більшості випадків українською мовою для цих термінів підбираються еквіваленти. До цієї групи входять лексеми, що позначають осіб за родом військової діяльності та кваліфікованих відповідно до офіційних категорій військовослужбовців: *officer* "офіцер", *militia* "ополченець", *rebel* "повстанець"; лексеми, що визначають ранжування військових звань: *sergeant* "сержант", *subordinate* "підлеглий", *ranking officer* "старший офіцер" та ін. лексеми, що позначають "якісний" стан людини на

війні: civilian "громадянський", military "військовий"; найменування противника: hostile "ворожий", enemy "ворог", enemy "противник" і т.д. ; лексеми, що позначають "якісний" стан людини на війні: civilian "громадянський", military "військовий"; назва ворога: hostile "ворожий", enemy "ворожий", enemy "противник", adversary "ворог" і т.д. лексеми, що позначають види військ, військові формування та тактичні одиниці: infantry, marines, pilots, navy, marines, sailors і т.д., "моряки, артилеристи, артилеристи, бронетанкові та механізовані війська, танкісти, морська піхота і т.д. ".

Нижче наведено приклади використання термінів з обраної тематичної групи у вихідній та цільовій мовах: *Iranian militias seized and briefly detained both vessels and the 10 American sailors on board - Іранські ополченці захопили і ненадовго затримали обидва судна та 10 американських моряків на борту; The Sea of Azov lies between Crimea and the Russian mainland and borders a number of Ukrainian ports, including the large city of Mariupol, which is close to the front line in Ukraine's Donbas region, where Kyiv's forces are fighting Russian-backed rebels. [67]. – Азовське море лежить між Кримом і материковою частиною Росії і межує з рядом українських портів, включаючи велике місто Маріуполь, яке знаходиться недалеко від лінії фронту в українському регіоні Донбас, де київські війська борються з повстанцями, що підтримуються Росією.*

Велика кількість у присвоєній групі пояснюється великою кількістю видів і пологів військ в англomовному світі (сухопутні війська, військово-повітряні сили, повітрянодесантні війська, морська піхота, повітрянодесантні війська, десантники, прикордонні війська, прикордонники, повітрянодесантні війська, повітряно-десантні війська, внутрішні війська, внутрішні війська, солдати штабів та командних пунктів, спецназ та ін.).

Терміни окремих військових відомств представлені такими лексемами: personnel section personnel section (G1) «відділ особового складу»; «начальник відділу особового складу», intelligence section (G2) «розвідувальний відділ», «начальник розвідувального відділу»; logistics section (G4) «відділ тилу»,

«начальник відділу тилу», «відділ матеріально-технічного забезпечення»; operations and training section (G3) «відділ оперативної та бойової підготовки»; «начальник відділу оперативної та бойової підготовки», civil affairs section (G5) «відділ зв'язку з цивільною адміністрацією та населенням», «начальник відділу зв'язку з цивільною адміністрацією та населенням».

Покажемо, як терміни цієї тематичної групи використовуються у текстах: *the draft budget for the 2014/15 fiscal year proposes further strengthening of the Logistics Department by consolidating its activities and further using the Mission's national capabilities* [67]. – у проекті бюджету на 2014/15 фінансовий рік пропонується подальше зміцнення Департаменту матеріально-технічного забезпечення шляхом консолідації його діяльності та подальшого використання національних можливостей Місії

Терміни різних родів військ – це терміни, що використовуються для опису понять усередині збройних сил: частин, з'єднань, формувань, установ, об'єктів, організацій та органів влади, наприклад, artillery «артилерія», infantry «піхота».

У цю тематичну групу також входять штабні терміни – терміни, які широко використовуються в управлінні військовим персоналом, наприклад, headquarters «штаб», staff car «штабний вагон»,

Ось кілька прикладів із тексту: *support was concentrated in areas where the mission involved the use of military personnel, mainly in the East* [73]; – підтримка була зосереджена у районах, де місія передбачала використання військового персоналу, переважно на Сході.

Організаційні терміни включають терміни, що використовуються у різних підрозділах збройних сил, наприклад, unit «підрозділ», battalion «батальйон».

Існують помітні відмінності у військових званнях і особливо в організаційних термінах: "міністр оборони" у США називається Secretary of Defense, а у Великій Британії - Defence Minister. Ряд термінів використовується

лише у США (наприклад, начальник штабу) або лише у Великій Британії (наприклад, командос).

Матеріальна основа військової сфери, війни, матеріально-технічні засоби забезпечення різних видів та пологів військ вимагають закріплення по них окремих лексемних термінів їхнього позначення. Виходячи з цього ми виділяємо терміни матеріально-технічного забезпечення військ в окрему тематичну групу. До цієї групи в термінологічній системі входять лексеми для позначення зброї, вогневих засобів для знищення живої сили противника та військової техніки, озброєння та їх компонентів: MIG jet fighter "MIG jet fighter"; devices and devices, complex technical means, devices: missileshield "missile shield"; ammunition and their components: weapons small arms (SA) "small arms"; individual weapon "personal weapon"; assault rifle "assault rifle"; submachine gun (SMG); machine pistol "machine gun", "machine gun";.

У текстах військової тематики лексеми із заданої тематичної групи представлені досить добре. Приклад: *Ukraine can get a new powerful gunboat.* – *Україна може отримати новий потужний канонерський човен.*

After Russia's annexation of Crimea, Ukraine had only one large warship – the 404-foot-long Hetman Sahaidachny frigate - and several dozen small boats [73]. – *Після анексії Росією Криму Україна мала лише один великий військовий корабель – фрегат "Гетьман Сагайдачний" завдовжки 125 футів – та кілька десятків малих катерів.*

Сучасний розвиток англійської військової термінології пов'язаний не лише з технологічним прогресом, але й зі зміною політичної ситуації та ціннісних орієнтацій як суспільства загалом, так і окремих груп, які використовують військові терміни для політичних маніпуляцій. На думку Т. Мюррея, новітні технології та економіка мови є одними з факторів, що активно впливають на розвиток специфічної військової термінології. З появою нових технологій швидко створюються нові терміни замість того, щоб переймати стару термінологію [65, с. 121]. Неологізми виникають "задля досягнення лінгвістичної економії, тобто для скорочення складних позначень об'єктів або

дій до одного слова або фрази" [65, с. 122]. Наприклад, ми бачимо переваги використання терміна "backseater" замість "офіцер який займається радіолокаційний перехопленням" або "huffer cart" замість "невелика машина яка допомагає завести двигун винищувача".

Необхідність назвати реалії військових операцій, бойових дій, методів та прийомів ведення війни виникає при появі великої кількості відповідних військових термінів. Такі лексеми ми виділили в окрему тематичну групу – терміни, що позначають військові операції та бойові дії, способи та прийоми ведення війни. Ця група представлена такими лексемами: friendly fire "fire from one's troops", dogfight "air battle"; assertive disarmament "assertive disarmament"; assets "assets, means", weapons "armament"; clean bombing, bombing with pinpoint accuracy; coercive potential, military power; soften up, soften

bomb in preparation for a ground engagement "to use artillery fire as preparation for a ground operation"; techno-war - war fought with advanced technology "military actions with the use of modern technologies", тощо.

Покажемо, як поняття цієї тематичної групи використовуються в тексті: *Russian and Ukrainian troops engaged in a firefight, Russian Su-25 fighter jets and Ka-52 combat helicopters flew over the area. A Russian coast guard ship rammed a Ukrainian tugboat. Then Russian troops landed on three Ukrainian boats and captured 24 sailors [73]. – Російські та українські війська вели перестрілку, над районом пролітали російські винищувачі Су-25 і бойові вертольоти Ка-52. Російський корабель берегової охорони протаранив український буксир. Потім російські війська висадилися на три українські катери і захопили 24 моряки.*

Тематична група англомовних термінів для позначення військових та бойових дій, методів та прийомів ведення бойових дій останнім часом активно поповнюється новими термінами, пов'язаними зі зміною деяких основних правил (доктрин) у тактиці та оперативному мистецтві (area defense «оборона району; позиційна оборона»; forward edge of the battle area «передній край району оборони»; nuclear safety line «рубіж ядерної безпеки»; spoiling attack

«попереджувачий удар; контратака з виходом за передній край»; nuclear environment «умови застосування ядерної зброї, ядерна обстановка»).

Сучасна англомова військова термінологія охоплює галузі розробки нових видів озброєнь (intercontinental ballistic missile "intercontinental ballistic missile"; rocket-assisted projectile "active-reactive projectile"; radio-electronic and other technical means (Beam rider guidance "beam guidance"; laser range finder "laser range finder"; ambush detection device;

У військових текстах часто використовуються терміни цієї групи, як показано в наступному прикладі: *Reynolds was ordered to launch a spoiler attack south of the Highway and encountered Longstreet's men before breaking off his demonstration*; – Рейнольдсу було наказано провести атаку спойлерів на південь від Магістралі, і він зіткнувся з людьми Лонгстріта, після чого перервав свою демонстрацію;

This includes safety and inventory regulations, installation of radiation detection equipment, annual leak tests and field inspections [65, с. 132] – Це включає правила безпеки і інвентаризації, встановлення обладнання для виявлення радіації, а також щорічні випробування на герметичність і перевірки на місці.

Особливо велика кількість нових слів з'являється у термінології поняття «війна незвичайними засобами та методами» (unconventional warfare). Важливе місце займають терміни, що стосуються різних аспектів військової стратегії США (*balance of terror*, «баланс залякування»; *massive retaliation* «масований удар у відповідь, вогнева війна»; *brush fire war* «локальна війна, локальні бойові дії, стратегія швидкого реагування, стратегія гнучкого реагування»).

Багато нових військових термінів у досліджуваній тематичній групі виникли в контексті війни у В'єтнамі та участі в ній США (*enclave* «прибережна фортеця, зміцнення», *strategic hamlet* «стратегічне село (зміцнене поселення)», *jungle canopy platform* «вертолітна висадка»). майданчик на верхівках дерев у джунглях»).

Слід зазначити, що існують значні відмінності в англійській військовій термінології США та Великобританії. В основному це пов'язано з деякими особливостями в організації, озброєнні та тактиці збройних сил цих країн, а також з деякими відмінностями між англійським та американським варіантами сучасної англійської мови.

Незважаючи на недавні спроби НАТО стандартизувати англійську термінологію військово-морських та військово-повітряних сил (особливо з точки зору тактики та оперативного мистецтва), відмінності у термінології все ще існують. Наприклад, термін «формування» або «підрозділ» виражається терміном «large unit» у США, а у Великій Британії «formation». Один і той же термін може мати різне значення у США та Великій Британії. Таким чином, «general staff» означає «генеральний штаб» у США та «оперативного та розвідувального штабу» у британській армії.

Слід також мати на увазі деякі відмінності в написанні та вимові англійських термінів, що позначають бойові та бойові дії, способи та прийоми ведення війни [28, с. 63]. Англійський військовий словник також містить велику кількість військових термінів, характерних для збройних сил Канади, Австралії та інших країн.

Тематична група термінів, що позначають символи, нагороди та відзнаки, є однією з найменш численних. the Intermediate Range «договір про ліквідацію»; нагород, пам'яток, символіки: green beret «зелений берет»; приказні і командні слова: By the right! «Право-руч!»; терміни військової науки і стройового навчання: military maneuvers «військові навчання». Також у цю групу входять терміни військової топографії – терміни, використовувані щодо місцевості, орієнтуванні, порядку і вимірі місцевості, наприклад: *topographic map* «топографічна карта», *cartography* «картографія», *aerophotography* «аерофотозйомка».

У текстах ми зустрічаємо такі терміни з цієї групи: *their purpose was to train the troops and gain knowledge about military maneuvers and actions on the*

nuclear battlefield [56]; – їх метою було навчання військ та отримання знань про військові маневри та дії на полі ядерної битви.

Найбільш частотними лексемами у цій тематичній групі термінів є лексичні одиниці, що позначають різні накази, інструкції, директиви тощо, що видаються керівництвом збройних сил США, Великобританії, Канади та інших армій: *Plan* «план», «схема», "Система", "організувати", "планувати"; *Staff Paper* "штатний документ"; Наказ операції (OPORD) "бойовий наказ", наказ руху (mvmnt oder) "наказ руху/перегрупування, транспорту"; *Fragmentary Order (FRAGO)* "частковий бойовий порядок", "бойовий порядок"; *warning oder (WO)* «наказ про попередження»; *Administrative oder (АДМІНО)* «наказ з тилу»; *service support order (SSORD)* «замовлення на сервісну підтримку», тощо.

Покажемо, як ця група термінів використовується в текстах: *the headquarters prepares and issues plans and orders for the implementation of the commander's decisions and coordinates all necessary details* [56]. – штаб готує та видає плани та накази щодо виконання рішень командира та узгоджує всі необхідні деталі.

Основні принципи, прийоми, прийоми та прийоми перекладу взагалі та технічного перекладу зокрема типові для перекладу військово-морської та військово-повітряної термінології. Однак через різну комунікативно-функціональну спрямованість цей вид перекладу має специфічні риси, пов'язані з особливостями стилю, лексики та граматики англомовних військових текстів.

У військових текстах можна назвати особливу групу термінологічно стійких поєднань. До них відносяться: 1) варіативно-стійкі поєднання, які стають стійкими у військових текстах у зв'язку з вимогою точності та ясності, що виключає можливість різних інтерпретацій інформації, що передається. Наприклад: словосполучення «to lift fire» слід перекладати як «прицільний вогонь у глибину», «shift fire» слід перекладати як «перенесення вогню по фронту», «to hold a position» слід перекладати як «утримання позиції», «to hold

the enemy» слід перекладати як "Стримування ворога". Наприклад: *to create a system of frequency-variable fire and return fire* [56]. – *створити систему частотно-змінного вогню і вогню у відповідь*.

Переклад військових афоризмів, прислів'їв та приказок потребує особливої уваги. Наприклад: *be quick on the draw* «миттєво реагувати», *have sand in one`s hair* «мати досвід дії в пустелі», *marshal`s baton* «маршальський жезл».

Емоційно забарвлені одиниці англійської військової лексики найчастіше передаються за допомогою слів, що відповідають їм за стилем та емоційним забарвленням, що є цілком достатньою умовою. Покажемо це на прикладі: *I will gallantly show the world that I am a specially selected and well-trained soldier* [67]. – *Галантно покажу світові, що я спеціально обраний і добре навчений солдат*.

При перекладі військово-морської та авіаційної термінології з англійської мови українською слід пам'ятати, що крім однозначних термінів, що мають чіткі смислові межі, в англійській мові існують також багатозначні терміни, наприклад, В. термін *security* означає безпеку; постачання, бойове забезпечення, охорона; безпека, конфіденційність; контррозвідка; термін *armor* – танк; бронетанкові війська; Танк; терміни «unit» та «command» мають до десяти або більше значень. Таким чином, багатозначність однокомпонентних термінів ускладнює їхнє правильне розуміння та переклад, доречність якого повністю залежить від контексту та ситуації.

При перекладі англійської військово-морської та авіаційної термінології важливо пам'ятати, що для військових текстів характерні такі особливості, як: В. широке використання символів, абревіатур, технічної термінології як до військової справи, так і різних технічних областей, що використовуються в армії, як а також чітке подання матеріалу без емоційно забарвлених елементів. Тому до військового перекладача пред'являються високі вимоги, що включають не лише володіння рідною та іноземною мовою і вміння точно відтворювати перекладаний матеріал, а й досконале знання військової лексики,

військової справи та організації. із армії відповідної країни. Так має, наприклад. Наприклад, *1st Sergeant* перекладається як сержант-майор, а не «перший сержант», а *1st Lieutenant* перекладається як старший лейтенант.

Військові терміни часто мають прагматичну функцію, що впливає з необхідності передавати точну та чітку інформацію, образи та культурні деталі. У наступному реченні перекладач вдається до описового перекладу: *two US Defense Department officials told CNN there was a "dangerous" close encounter between a US Navy P-3 Orion aircraft and a Chinese surveillance aircraft* [67]. – два представники міністерства оборони США повідомили CNN, що сталося «небезпечно» близьке зіткнення між літаком P-3 Orion ВМС США та китайським літаком-розвідником.

Прямий переклад цієї фрази був би «небезпечно близьким зіткненням», але використання «небезпечно близьким зіткненням» передає небезпечну конфронтацію між бойовими одиницями.

Слід зазначити, що військові терміни зазвичай представлені лексичними одиницями, нейтральними з погляду емоційного забарвлення. Однак ця класифікація повинна ґрунтуватися на стилістичних ознаках, оскільки емоційно забарвлені лексеми з військової області позначають ті ж терміни, що й нейтральні лексеми. Емоційне забарвлення відноситься до емоційного ставлення до поняття, що позначається словом або словами, пов'язаним із значенням слова. Прикладами емоційно забарвленої військової лексики англійською є такі слова: *push-button war* «кнопкова війна», *trigger-happy* «стріляє без розбору», *slick ship* «неозброєний вертоліт», тощо.

Однією з найважливіших лінгвокультурологічних особливостей будь-якої термінології, зокрема й військової, є її системна обумовленість, певна залежність термінів друг від друга. Цей тип класифікації не є характерним для української військової термінології, але для всіх видів термінології характерна ієрархічна класифікація, тобто через наявність видових і родових термінів, зв'язок між термінами, що належать до певної галузі знань.

У наступному прикладі аббревіатура Navy використовується при перекладі терміну ВМФ: *“The Navy is conducting a controversial convoy operation across the Atlantic for the first time since the end of the Cold War, using an aircraft carrier battle group to clear the way. for Navy transport ships, escorted by a cruiser, to deliver ground forces for the Defender 20 exercise,” according to USNI News [67].* – «Військово-морський флот проводить спірну операцію конвою через Атлантику вперше після закінчення холодної війни, використовуючи авіаносну бойову групу для розчищення шляху. для транспортних кораблів ВМФ у супроводі крейсера, щоб доставити наземну техніку сухопутних військ для навчань Defender 20», повідомляє USNI News.

Перекладач часто вдається до описового перекладу терміна. Описовий переклад - це метод перекладу, що використовується в тих випадках, коли немає іншого способу передачі мовної сутності через відсутність або брак еквівалентів та аналогій у мові перекладу. Суть описового перекладу полягає у передачі значення англійського слова через пояснення. Описове значення англійського терміна можна проілюструвати наступним прикладом з тексту: *But how is NATO preparing for submarine warfare, as evidenced by the strengthening of Russian air patrols. Russian submarines are further out and in greater numbers than at any time since the end of the Cold War [67].* – Але як НАТО готується до підводної війни, що свідчить посилення російського повітряного патрулювання. Російські підводні човни знаходяться далі і в більшій кількості, ніж будь-коли з закінчення холодної війни.

Термін "Undersea Surge" був перекладений в англо-українському перекладі як "хвиля активності". Цей метод перекладу слід назвати лексичною підстановкою: *the submarine attack prompted NATO to launch its own attack, sending large numbers of maritime patrol aircraft to search for, track and sink Russian boats [67].* – підводна атака спонукала НАТО розпочати власну атаку, направивши велику кількість морських патрульних літаків для пошуку, відстеження та потоплення російських човнів.

Лексична підміна може бути продемонстрована в наступному випадку: *"These Russian planes fly relatively regularly over the seas north of Norway," Major Brynjar Stordahl, a spokesperson of the Norwegian Armed Forces, told the Barents Observer. "They don't often fly as far south as they did this week."* [73] – *"Ці російські літаки щодо регулярно літають над морями на північ від Норвегії, – сказав виданню Barents Observer представник норвезьких збройних сил майор Брін'яр Стордал. Вони не часто літають так далеко на південь, як це було на цій тижні".*

Англійський термін "spokesperson" замінений в українському перекладі лексемою "річниця", яку ми вважаємо доречною як прямий еквівалент "прес-секретаря", "репортер" не може бути використаний у даному контексті.

Під час перекладу англійських термінів ми використовуємо прямі еквіваленти. Наприклад, під час перекладу англійських військових термінів "submarine", "fleet", "convoy" українською мовою ми вибираємо прямі еквіваленти "підводний човен", "флот", "конвой": *Russian submarines have expanded their patrols across the Atlantic to the east coast of the United States. In response, the US Navy is doing something in March 2020 that it hasn't done in decades. This is convoy protection* [73]. – *Російські підводні човни розширили своє патрулювання через Атлантику до східного узбережжя США. У відповідь на це ВМС США в березні 2020 роблять те, чого не робили вже кілька десятиліть. Це захист конвоїв.*

Часто військові терміни мають прагматичну функцію, обумовлену необхідністю передати точну та ясну інформацію, образи та культурні посилання. У наступному реченні перекладач вдається до описового перекладу: *Two US defense officials told CNN that there had been an "unsafe" close encounter between US Navy P-3 Orion Aircraft and Chinese surveillance plane* [67]. – *Двоє представників оборони США повідомили CNN, що відбулося «небезпечне» близьке зіткнення між літаком ВМС США P-3 Orion і китайським літаком спостереження.*

Прямим перекладом цього терміна було "небезпечне близьке зіткнення", але використання "небезпечного" близького зіткнення передає небезпечну конфронтацію між бойовими одиницями."

Розглянемо приклади, як можна використовувати такий прийом перекладу, як конкретизація. Він використовується не так часто, як модуляція.

Thomas leads elite US special operations forces, including Navy SEALs and Army Green Berets, who have played an important role in national conflicts since 9/11 [64]. – Томас керує елітними силами спеціальних операцій США, включаючи морських котиків та армійських «зелених беретів», які відіграють важливу роль у національних конфліктах після 11 вересня.

При цьому увага акцентується на розмежуванні сил спеціального призначення, тобто США мають спеціальні військово-морські та сухопутні сили, які беруть участь у конфліктах за межами країни. Термін " Army Green Berets" перекладається як десантні сили, щоб підкреслити різницю між різними службами.

Експлікація – це спосіб перекладу, у якому лексична одиниця іноземної мови замінюється пропозицією, що означає значення вихідної одиниці. Пояснення можна проілюструвати на наступному прикладі: *the Russian plane flew over the Barents Sea north of the Kola Peninsula and then turned south into the so-called Greenland-Iceland-Great Britain gap, a narrow point in the North Atlantic [67].* – російський літак пролетів над Баренцевим морем на північ від Кольського півострова, а потім повернув на південь у так званий розрив Гренландії-Ісландії-Великобританії, вузьке місце в Північній Атлантиці.

Перекладач використовує термін «вузьке місце» для позначення вузького місця у морському вузькому проході, що є виправданим та зрозумілим для україномовного читача.

Грамматична заміна – це спосіб перетворення граматичної одиниці вихідної мови на граматичну одиницю цільової мови, що має інше граматичне значення. Візьмемо наступний приклад використання такого перетворення перекладу передачі військових термінів як граматичної заміни: frequency-shift

keying- частотна маніпуляція: *frequency-shift keying has a high resistance to interference, since interference mainly distorts the amplitude of the signal, rather than the frequency* [67]. – частотна маніпуляція має високу стійкість до перешкод, оскільки перешкоди переважно спотворюють амплітуду сигналу, а чи не частоту.

При аналізі англо-українського перекладу військової термінології ми також знаходимо прийом конкретизації, тобто заміни слова або фрази іноземною мовою з ширшим техніко-логічним значенням на слово та фразою мовою перекладу з вузким значенням. У цьому перетворенні одиниця перекладу та створена відповідність логічно пов'язані: одиниця у вихідній мові виражає родовий термін, а одиниця у цільовій мові висловлює видовий термін, який вона містить. Продемонструємо метод специфікації на наступному прикладі: *“Breaking through the GIUK gap in a potential conflict would be important for the Russian navy when establishing the ‘bastion defense’ concept, protecting the ballistic missile submarines patrolling in the Barents Sea and Arctic Ocean,” The Barents Observer explained* [67]. – «Перетин Фареро- Ісландського кордону в потенційному конфлікті виявиться вкрай важливим для російського військово-морського флоту і захисту підводних човнів з балістичними ракетами, які патрулюють Баренцове море і Північний Льодовитий океан», – повідомило видання «Баренц обсервер».

Розберемо інший приклад: *Russian occupation forces launched massive strikes across the contact line using all available weapons, including artillery, mortars and tanks prohibited by the Minsk Agreements, and small arms,” the statement said.* [67]. – російські окупаційні сили завдали масованих ударів через лінію зіткнення із застосуванням всієї наявної зброї, у тому числі артилерії, мінометів і танків, заборонених Мінськими угодами, та стрілецької зброї”, - йдеться в повідомленні.

У цьому прикладі термін «small arm» перекладається як «дрібномасштабна стрілецька зброя» – вузкий термін, щоб показати, як

порушуються домовленості, і зробити акцент на зброї. В цьому випадку необхідно посилити ефект опису дій російської сторони негативно.

У порівнянні з уточненням найчастіше використовується узагальнення, що пояснюється ширшим використанням термінів, що позначають вузькі поняття у військовій сфері. Наприклад, *the Gray Eagle unmanned aerial system can stay in the air for 24 hours and is equipped with Hellfire missiles, according to a profile on the US Army website* [67]. – *безпілотний авіаційний комплекс Grey Eagle може перебувати у повітрі 24 години та оснащений ракетами Hellfire, йдеться у профілі на сайті армії США.*

У цьому сенсі назва військової частини Grey Eagle Unmanned Aerial System незвична і незнайома більшості людей, тому її слід перекладати як безпілотний авіаційний комплекс. Ця назва зрозуміліша людям без спеціальної військової підготовки, і вони зможуть оцінити нову військову техніку, яку використовують армія США.

Часто використовується компенсаційний прийом, що дозволяє адаптувати текст до читача військовою термінологією та виконати авторське завдання. Наприклад: *According to the Minsk complex of measures of February 12, 2015, such weapons should have been removed from the line of contact a long time ago* [73]. – *Згідно з Мінським комплексом заходів від 12 лютого 2015 р., такі озброєння давно мали бути виведені з лінії зіткнення.*

У наведеному вище прикладі термін «contact line» перекладається як «чинні сили». І тут компенсується сенс всього висловлювання і показується сенс протистояння сторін. Таким чином, реалізується і авторська ідея показати, що домовленості між сторонами порушено та здійснюється військовий напад.

Продемонструємо використання такого перетворення перекладу як розширений переклад на наступному прикладі: *mobility and proliferation are factors influencing modern nuclear warfare*. – *мобільність та поширення – фактори, що впливають на сучасну ядерну війну.* Для того, щоб зробити текст зрозумілішим для непідготовленого читача, перекладач перекладає Modern

Nuclear Warfare ширшим українським еквівалентом «сучасна війна із застосуванням ядерної зброї».

Важливою особливістю військової термінології є високий рівень метафоричності. Важлива роль метафори у структурі та функції військової термінології залежить від низки факторів, з яких слід виділити такі: тексти про військові конфлікти та бойові дії зазвичай мають функцію, що впливає, тобто. емпатичну функцію, що призводить до вибору певних термінів. Як приклади поширеності метафор в англійській військовій термінології можна назвати такі терміни:

– bloodbath (a massacre, the killing of large numbers of people)- масове вбивство та буквально "бійня";

– buddy-buddy system (a philosophy where comrades look after each others welfare and protect each other in battle) – система взаємовідносин між військовослужбовцями на полі бою, що забезпечує взаємодопомогу та підтримку, дослівно "система buddy-buddy";

– chopper (a helicopter) - вертоліт, дослівно "пристрій для рубки, різання";

– dogfight (a battle between aircraft) – повітряний бій, буквально "повітряний бій";

Транслітерація використовується для багатьох термінів, що не мають еквівалента (hysteresis – гістерезис, klystron – клістрон). Можливі розрахунки (single-needle instrument – одиночний стрілочний інструмент; superpower system – надпотужна система). Важко перекласти терміни, що колись мали у своїй формі образний елемент: "fire-and-forget missile" – ракета з автономним наведенням; " sea-skimming missile" – ракета, що летить низько над морем. Літерні терміни, скорочення, акроніми [46, с. 274] та складові терміни мають свої труднощі.

Деякі труднощі виникають при перекладі військових термінів, що містять власні імена – назви видів зброї і тощо. Наприклад, згадуються такі терміни: Wild Weasel, Eagle, Falcon, Sentry, Warthog, Midgetman Minuteman, Raven, Avenger, Tornado, Peacekeeper Stinger, Thunderbolt, Patriot. Слід

вказати, що багато з цих термінів не потребують перекладу, а транслітеруються з англійської мови на українську під час перекладу. В англійських військових текстах є пласт метафоричних імен – імена сильних і хижих птахів, греко-римських богів, метафоричні імена для маскуванню беззахисності (Desert Shield, Just Cause, Midgetman). Продемонструємо переклад воєнних термінів. Це стосується і власних назв, з прикладами з тексту: *the confrontation began when the Ukrainian Navy tug Yani Kapu and the Gyuza M-type gunboats Berdyansk and Nikopol left Odesa, Ukraine's largest port on the Black Sea* [73]. – *протистояння почалося, коли з Одеси, найбільшого порту України на Чорному морі, вийшли буксир ВМС України «Яні Капу» та канонерські човни типу «Гьюза М» «Бердянськ» та «Нікополь»*. Тут перекладач вдається до транслітерації.

Одним із найбільш «популярних» методів перекладу військової термінології є метод лексико-семантичної заміни (тобто уточнення, узагальнення та модуляції). При цьому методі лексичні одиниці в оригіналі перекладаються одиницями іноземних мов, значення яких не тотожне значення вихідних одиниць, але які можуть бути утворені від них шляхом певного виду логічного перетворення термінів. За допомогою трансформацій перекладу, таких як лексико-семантична заміна було переведено близько 30% виявлених нами термінів.

Розглядаючи цю групу докладніше, бачимо, що модуляція є найпопулярнішою із трьох технік (специфікація, узагальнення і модуляція). Модуляція включає заміну слова або фрази у вихідній мові одиницею в цільовій мові, значення якої логічно впливає зі змісту (значення) джерела. Інакше кажучи, модуляція означає семантичний розвиток – заміну лексеми іноземної мови одиницею вихідної мови, значення якої логічно впливає з вихідної одиниці. Наприклад: *target reference point* – орієнтир, *calling the shot* – оцінка пострілу; – оцінка пострілів.

Одним із найпоширеніших способів перекладу військової термінології є модуляція, як показує наступний приклад: *the driver-mechanic has a hatch that*

opens to the left and is equipped with three day periscopes, the middle of which can be replaced by an EOP for night driving. [65, с. 78]; – механік-водій має люк, що відкривається вліво, і обладнаний трьома денними перископами, середній з яких може бути замінений ЕОП для нічного водіння.

Більшість термінології у сфері судноплавства і авіації складається з термінів, які з кількох компонентів – композитів, що ускладнює і так важкий переклад цих термінів. Багатокомпонентні терміни не зустрічаються в технічних словниках та довідниках, що пояснюється їхньою громіздкістю та практично необмеженими можливостями створення складових компонентів та сполучуваності компонентів. Щоб перекласти багатокомпонентний військовий термін (*stand-off all-weather in-flight terrain surveillance synthetic aperture radar; highflying remotely-piloted vehicles; high resolution near real time strip map*), перекладач повинен розрізняти компоненти складне слово, знайти найбільш підходящий еквівалент для кожного компонента з урахуванням його застосування та контексту, а потім точно передати значення терміна, використовуючи засоби рідної мови.

За даними Л. Л. Нелюбіна, понад 70 % англійських військових термінів сьогодні є багатокомпонентними поняттями, тобто представлені словосполученнями [29, с. 45]: *stand off weapon* «зброя, що застосовується поза зоною протиповітряної оборони»; *Dense ECM environment* "умови для сильної радіоелектронної протидії".

Один із цих термінів з'являється в наступній пропозиції: *the guide contains relevant information on the classification and detection of man-portable anti-aircraft missile systems, incident history, threats, availability, international counter-proliferation policy, targeting, vulnerability assessment, and mitigation strategies. and threats of long-range weapon use [30, с. 45]. – керівництво містить відповідну інформацію про класифікацію та виявлення переносних зенітно-ракетних комплексів, історію інцидентів, загрози, доступність, міжнародну політику протидії поширенню, націлюванню, оцінку вразливості, стратегії пом'якшення наслідків. та загроз далекого застосування зброї.*

У цьому довіднику міститься корисна інформація про класифікацію та виявлення переносних зенітно-ракетних комплексів, минулі інциденти, загрози, доступність, міжнародну політику протидії поширенню, фактори наведення, стратегії пом'якшення наслідків та загрозу зброї великої дальності. У наведеному вище прикладі перекладач вдається до трансформації як лексичної заміни.

При перекладі англійських термінів часто необхідно змінити компоненти групи атрибутів. Порядок компонентів може бути іншим. Наприклад, якщо ми візьмемо пропозицію із трьох слів, ми можемо задати наступний порядок перекладу компонентів: «3-1-2» (coast guard helicopter - вертоліт берегової охорони), «3-2-1» (data processing system - система обробки даних), «1-3-2» (distant enemy targets - віддалені об'єкти противника). Для перекладу термінів з великою кількістю компонентів необхідно виділити іменник, залежні слова або словосполучення та встановити логічні та семантичні відносини між компонентами. Наприклад: 4-1-3-2: General support aviation battalion - загальний батальйон повітряної підтримки.

При перекладі скорочених термінів у перекладача виникають певні труднощі. Найбільш поширеними способами перекладу аббревіатур та акронімів є обчислення (переклад повної форми) та модуляція.

У деяких випадках перекладач стикається з особливими труднощами під час перекладу аббревіатур. Ці проблеми може бути пов'язані з тим, що значення скорочень який завжди відповідає значенню повних виражень.

Наприклад, термін Military Police, – назва певної організації, але скорочений варіант цього висловлювання належить до члена організації – депутату, тобто, офіцеру військової поліції. Термін Radio Detection and Ranging є дія, а саме виявлення та визначення відстаней за допомогою радіосигналів, а його скорочений варіант Radar - це пристрій, що використовується для виконання цієї дії [30, с. 103].

При перекладі аббревіатур перекладач часто користується словниками, але жоден словник не може дати значення всіх аббревіатур, які можуть

траплятися у військових текстах. Тому військовий перекладач повинен знати основні прийоми перекладу абrevіатур.

Перш за все, слід повністю вивчити представлений матеріал і спробувати з'ясувати значення абrevіатури з контексту. Часто, її перше вживання в тексті супроводжується розшифровкою. Якщо в ході аналізу контексту не було виявлено значення абrevіатури, то слід провести повний аналіз її структури і розшифрувати компоненти, що входять до її складу. Для передачі значень абrevіатур на українську мову слід використовувати такі методи:

а) метод транслітерації. Наприклад, скорочення *SEATO* (SouthEast Asia Treaty Organization), що перекладається, як *Організація країн Південно-Східної Азії*, в українській мові використовується як *СЕАТО*;

б) метод транскрибування. Наприклад, скорочення *SAGE* (Semiautomatic ground environment), що в перекладі означає: *наземна напіваавтоматизована система управління засобами ППО*, вживається в українській мові як *Сейдж*;

в) метод звукобуквенного транскрибування. Наприклад, абrevіатура *CIC* (Counterintelligence Corps), *контррозвідувальна служба*, вживається в українській мові як *Сі Ай Сі*;

г) метод перекладу повної форми. Наприклад, абrevіатура *ALFCE* (Allied Land Forces, Central Europe) перекладається як *об'єднані сухопутні війська НАТО на центрально-європейському театрі*;

д) метод перекладу і транскрибування. Наприклад, абrevіатура *CAGE* (Canada Automatic Ground Environment) перекладається на українську мову як *канадська напіваавтоматична система управління ППО «Кейдж»*.

е) метод перекладу повної форми і створення українського скорочення. Наприклад, абrevіатура *CIA* (Central Intelligence Agency) перекладається на українську мову як *центральне розвідувальне управління*, але частіше використовується скорочення *ЦРУ*.

м) метод калькування продемонструємо таким прикладом: *AA* (avenue (s) of approach) – шляхи підходу; *AATF* (air assault task force) – десантно-штурмова тактична група.

Дещо рідше, але все ж для відтворення англомовних аббревіатур в англо-українському перекладі вдаються до інших способів: лексико-граматичні заміни (експлікація, модуляція): *AAR* (after-action review) – розбір результатів виконання завдання; лексична заміна (модуляція): *AARTY* (Army artillery) – польова артилерія; лексична заміна (конкретизація): *ABF* (attack by fire) – обстрілювати; лексико-граматична заміна (експлікація): *ACE* (ammunition, casualties, and equipment report) – звіт про результати бойових дій (витрата і залишок боєприпасів, кількість убитих і поранених, наявність необхідного спорядження).

Таким чином, найбільш поширеними прийомами перекладу простих і складних (багатокомпонентних) термінів є лексико-семантичні заміни (модуляція, генералізація, конкретизація), калькування і описовий переклад. Використання описового перекладу обумовлено не тільки різною лексико-синтаксичною сполучуваністю одиниць мови, а й відмінностями військової структури країн, де ці терміни вживаються, і, як наслідок, відсутністю тих чи інших понять в мові перекладу.

Загалом нами було проаналізовано переклад 200 термінів, які належать до військової галузі. Аналіз англо-українського перекладу цих термінів у військових текстах дає підстави стверджувати, що найбільш поширеним способом є вживання лексичних трансформацій, як-от: калькування (25 одиниць, або 12,5 %), транслітерація (22 одиниці, або 11,0 %), лексико-семантичні заміни (69 одиниць, або 34,5 %), конкретизація (звуження) значення (27 одиниць, або 13,5 %), генералізація (розширення) значення (14 одиниць, або 7,0 %), модуляція (23 одиниці, або 11,5 %).

Щодо граматичних трансформацій при перекладі військової термінології, то частотність їх вживання має такий вигляд: граматичні заміни

(9 одиниць, або 4,5 %), перестановки (8 одиниць, або 4,0 %), нульовий переклад (3 одиниці, або 1,5%).

Відсоткове співвідношення лексичних перекладацьких трансформацій, використаних при відтворенні військової термінології в українському перекладі англійських військових текстів представлено на рисунку 2.4.

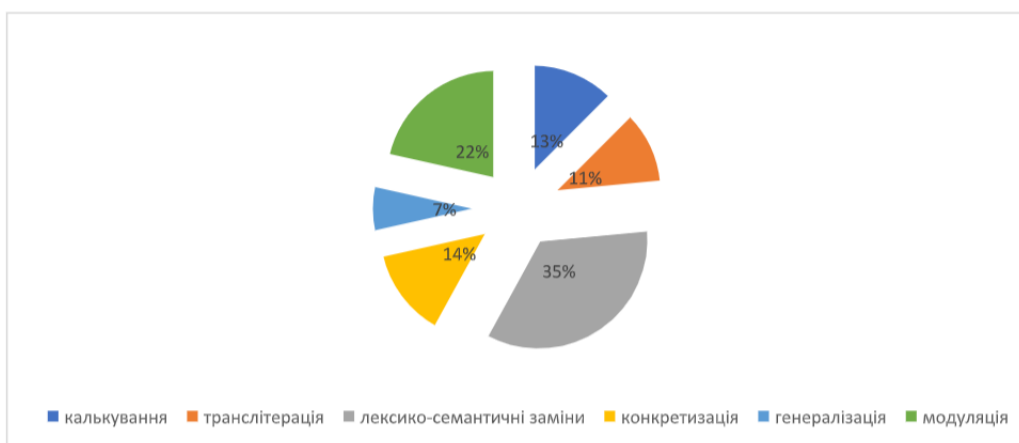

Рис. 2.4 Відсоткове співвідношення використання лексичних трансформацій при перекладі військової термінології

Для наочності відсоткове співвідношення вживання граматичних трансформацій при англо-українському перекладі військової термінології наведемо рис. 2.5.

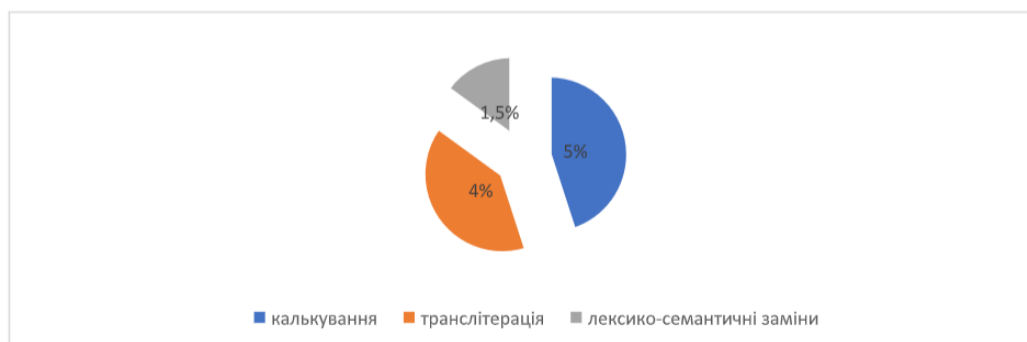

Рис. 2.5 Відсоткове співвідношення використання граматичних трансформацій при перекладі військової термінології

3.2 Навчання студентів перекладу військового соціолекту

Щоб навчити студентів перекладати «військова світська левиця», необхідно виконати ряд завдань. По-перше, ви можете використовувати вправу для повторення тексту (без перекладу). Одна людина читає текст, інша повторює його з максимальною затримкою в півпропозиції. Молодші школярі можуть використовувати цей прийом у розвиток тематичної лексики. І тут можна ускладнити завдання, дописавши спочатку одне, два, три і більше слів. При хорошому засвоєнні словникового запасу такий набір слів можна повторювати, спочатку перекладаючи з іноземної на рідну, та був навпаки (3). Ряд слів можна замінити назвами міжнародних організацій, агентств, міністерств тощо. буд. Учень може виконати цю вправу самостійно. Спочатку слід записати набір слів (наприклад, іменників) на диктофон, а за кілька днів можна програти запис і повторити або перекласти слова із затримкою на кілька слів. На заняттях можна використати двомовні тематичні словники (4). Цей вид вправи можна ускладнити почерговим включенням англійських та українських слів: два слова англійською, три українською, п'ять англійською тощо. Перекладач повинен постійно перемикатися з однієї мови іншою. Перші вправи з інтерпретації включають початок з більш простих вправ. Важливо не ставити відразу занадто багато запитань, щоб не збентежити перекладача. Майбутній перекладач тренує швидкість мови вправами на повторення тексту, особливо іноземною мовою.

Варто навчити студентів говорити польською мовою на певну тему. Учень витягує картку зі словом або вибирає будь-яке слово зі словника, а потім протягом 5-6 хвилин вимовляє імпровізований монолог про це слово. Для таких вправ можна використовувати картки з настільної гри «Dixit» або кубики для гри «Story cubes». Це допомагає керувати мімікою, жестами,

модуляцією голосу – всім, що привертає увагу слухача, а також вчить долати страхи. Добра підготовка до інтерпретації – це ще й гра в асоціації. Ігри можна ускладнити, додавши більше слів для використання у монологі.

Перефразування однієї й тієї ж пропозиції — гарна вправа на концентрацію. Як і у всіх вправах, почніть із найпростіших пропозицій та поступово ускладнюйте матеріал. Такий вид тренувань допоможе розвинути вміння "комбінувати". Бувають ситуації, коли ми неправильно починаємо пропозицію під час перекладу, і ці навички допомагають нам її закінчити.

Хороших результатів можна досягти при звичайному читанні. Будь-хто може прочитати текст своєю рідною мовою, а учень може практикуватися в різних видах перекладу. Викладач може прочитати коротку інформацію з преси класу та попросити одного з учнів перекласти її іноземною мовою. Усі учні уважно слухають вчителя, бо невідомо, хто з них перекладатиме. Такі читання можуть бути організовані і в парах: два учні читають діалог і одночасно інша пара учнів перекладає цей діалог. Таким чином, ви можете залучити до роботи більше студентів, оскільки ми не завжди буваємо маленькі групи. Перегляд фільмів можна використовувати як вправу. Студенти по черзі переводять (або як лектора, або розділившись на ролі) рядки фільму. Наприклад, старші школярі можуть перекласти фільм із субтитрами або без них для початківців.

Постійна практика перекладу призводить до видимих результатів. Інтернет-ресурси дають можливість переглянути виступи політиків, художників та вчених, а також попрактикуватися у перекладі. Адже хоча б 15-20 хвилин синхронного перекладу теле- чи радіоновин — це солідна навичка. Менш добрі студенти повинні не братися за переклад, а переказувати почуте до найменших подробиць. Це свого роду тренування пам'яті: коли ми чуємо уривки, ми намагаємося відтворити якнайбільше інформації, навіть мовою оригіналу. Такі вправи можна виконувати з будь-яким типом тексту.

Однією з найважливіших навичок, які повинен мати перекладач, є поділ уваги. Ідеї для таких вправ найрізноманітніші. Для найпопулярнішої вправи

достатньо мови, записаної на будь-якому носії, та чистого аркуша паперу. Ви повинні перекладати, виконуючи просту математичну операцію на аркуші паперу (наприклад, $1 \times 3 = 1$, $2 \times 8 \dots$). Це не так просто, як здається на перший погляд. Замість математичних операцій ми можемо використовувати інші роботи, які потребують уваги. Наприклад, писати щось, розповідаючи щось інше (писати вірш, розповідаючи казку); або прослухайте історію, рахуючи до 100, а потім перекажіть, що ви почули.

Тренування пам'яті — один із найкращих способів навчитися інтерпретувати. На щастя, пам'ять працює як м'яз — чим більше ми її використовуємо, тим краще вона працює. Наприклад, якщо ми щодня намагаємось запам'ятовувати імена, послідовності чисел та номери автомобілів, наша пам'ять покращиться. Звичайно, ви не повинні покладатися тільки на свою пам'ять, ви також повинні практикуватися у нотатках (5). Під час перегляду відеоматеріалу намагайтеся записувати якомога більше інформації. Ваші нотатки повинні бути максимально короткими, але в той же час чіткими та лаконічними. Найкраще записувати підлягає, присудок і додаток пропозиції. Кожен із цих елементів має бути представлений найпростішими словами та символами. Символи, звичайно, слід вибирати незалежно один від одного, щоб їх можна було розпізнати з першого погляду. Крім того, на полях блокнота можна записувати такі відомості, як ім'я, дата, назва місця, номер тощо. Ця інформація не може бути замінена синонімами, а якщо вона спотворена, означає переклад невірний.

Запис власного голосу, прослуховування перекладу і власної манери мови - це хороший досвід, який відкриває нам очі на наші лінгвістичні помилки, мовні помилки, ін'єкції -EE- або -EEE і т. д. Таким чином, ми можемо критично поглянути на себе і більше усвідомлено формулювати речення у процесі перекладу, особливо при синхронному перекладі. Бажано починати з найпростіших динаміків, тобто. ті, хто не говорить швидко, робить багато пауз і не використовує складних мовних зворотів, таких як проповіді Папи.

Особливу увагу слід приділяти різним аббревіатурам та аббревіатурам, оскільки вони по-різному звучать польською та українською мовами. Також непогано скласти собі список термінів та скорочень. Кожен перекладач має свою техніку перекладу, тому вам слід скласти глосарій самостійно. Інструмент полегшує переклад, забезпечує достовірність та, звичайно ж, може використовуватись і в інших випадках. Ви повинні постійно відзначати помилки та працювати над їх виправленням.

Не всі ці методи усного перекладу ідеальні, але вам слід вибрати та адаптувати їх індивідуально відповідно до ваших потреб та можливостей. Найкращий ефект досягається за рахунок комплексного та регулярного використання різних вправ. Спочатку переклад тексту, потім переказ мови, потім послідовний переклад тієї ж мови і, нарешті, синхронний переклад (порядок може змінюватися від найпростіших до складних вправ залежно від індивідуальних здібностей).

Робота з цим матеріалом на уроках та домашня робота має багато переваг. Посилаючись на неї, ми допомагаємо учням зміцнювати їхню самостійність (свідомо та самостійно обираючи матеріали чи рішення), спонукаємо їх постійно поглиблювати та оновлювати свої знання, пробуджуємо інтерес до країни та культури та мотивуємо до вивчення іноземної мови. Пропоновані вправи є лише шаблоном для створення власної методики оволодіння перекладом, адаптованої до індивідуальних потреб.

ВИСНОВКИ

1. У поданому дослідженні соціолект розглядається як мовоутворюючий процес та результат мовної діяльності, яка тісно пов'язана з екстралінгвістичними факторами та заснована на прагненні наблизити мову до соціальної дійсності або, навпаки, віддалити від неї. Це.

2. Військова соціолінгвістика – військова когнітивно-комунікативна система, тобто система понять, що відображають уявлення про реальні та уявні предмети, явища та їх взаємодію у сфері військового протиборства, їхню раціональну та емоційну оцінку, а також засоби вираження, що підтримують комунікацію представників військової спільноти з другом і із зовнішнім світом у різних ситуаціях взаємодії та протидії. В основі цієї системи лежать військові поняття, виражені у вигляді військових термінів та їх неформальних двійників – військових термінів та жаргонізмів, «реляторів», що використовуються для позначення смислових та формальних відносин, у яких терміни фігурують у тексті, а також у Введіть мовну систему.

3. Військовий соціолект як складний комунікативно-мовний процес включає сукупність усних і письмових текстів, орієнтованих на сферу військового спілкування, тезаурус попередніх висловлювань і текстів, сукупність мовних актів і жанрів, що відповідають даному виду спілкування. зв'язок специфічний. Для нього характерна жорстка ієрархія основних учасників комунікації, конкретні часові межі та відкритий виклад цінностей та норм військового інституту. Призначення військової соціокомунікації визначається функцією військової організації держави і може бути сформульовано як управління діяльністю, спрямованою забезпечення обороноздатності країни.

4. Тексти, створені у військовій соціолінгвістиці, характеризуються такими характеристиками:

– кліше і фрази (використовуються для того, щоб викликати у свідомості реципієнтів стереотипи, що склалися, зробити інформацію більш лаконічною і зрозумілою, тим самим знизити швидкість обробки документів);

– терміни та аббревіатури (діє як магніт), що виділяють найважливіші терміни.

5. Військовий соціолект характеризується не лише лексичними особливостями, а й специфічною структурою та реалізацією (синтаксичними конструкціями, шрифтовим оформленням). При перекладі текстів військового призначення необхідно зберігати тісний зв'язок між перекладом і текстом оригіналу, оскільки тексти військового соціолінгва часто є нормативними документами. Існують суворі обмеження всіх рівнях, від макроструктури тексту до абзаців, речень і фраз, у своїй рідкісності для звичайних текстів стандартизовані форми, кліше, усталені висловлювання і спеціальні ідіоми до створення зв'язності. Складність інформаційного навантаження кожної пропозиції та важливість повної та однозначної передачі інформації, що виключає всі можливості неоднозначного тлумачення, змушують до використання надмірно довгих речень зі складним синтаксисом, високим рівнем гіпотаксії та повторення синтаксичних фрагментів. .

6. Перетворення у перекладі здійснюються за принципами перекладу та модифікації. Ці принципи представлені паралельно у перекладі та працюють на всіх рівнях тексту. Перекладацький бізнес будується відповідно до цих принципів. При перекладі військового соціолекту перекладачі використовують різноманітні перекладацькі трансформації (лексичні, граматичні та стилістичні). Для передачі військових термінів в англо-українському перекладі використовуються такі прийоми:

- 1) граматичні заміни;
- 2) лексико-семантичні заміни;
- 3) транскрипція та транслітерація;
- 4) описовий переклад;
- 5) дослівний переклад чи друк тощо.

Використання описового перекладу залежить не тільки від різної лексичної та синтаксичної поєднаності одиниць української мови з англійською, а й від менш розвиненої військової промисловості та військової системи в цілому, що змушує фахівців або запозичувати терміни, що не існує в українській мові, або для пояснення значення вихідної одиниці, вдаючись іноді до досить докладних і «важких» конструкцій. Для термінів іноземної мови зазвичай існують відповідні еквіваленти у цільовій мові, тому такі методи, як синонімічна заміна або описовий переклад можна використовувати лише у випадках, коли термін, що викликає побоювання, не існує в цільовій мові.

7. Було проаналізовано 190 випадків трансформації перекладу. Найбільш поширеними лексичними трансформаціями у перекладах текстів військового призначення є: обчислення (12,6%), транслітерація (10,5%), лексико-семантична заміна (27,4%), уточнення (13,7%), генералізація (8,4%), модуляція (16,8%). Частота граматичних трансформацій при перекладі текстів військового призначення наступна: граматична заміна (3,2%), дроблення речень (2,6%), спілка речень (1,6%), перестановка (6,3%), нульовий переклад (8,4%). При перекладі текстів військового призначення використовувалися також такі прийоми перекладу: перекладацькі коментарі (1,0%), перекладацькі ярлики (1,0%), інтерпретація (1,5%), усунення (2,0%), пояснення (описовий переклад) (3,5%).

8. Ми проаналізували переклад 200 військових термінів. Найбільш поширеним способом передачі військових термінів у перекладі є використання лексичних трансформацій, наприклад: обчислення (12,5%), транслітерація (11,0%), лексико-семантична заміна (34,5%), уточнення (13,5%), узагальнення (7,0%), модуляція (11,5%). Частота граматичних трансформацій під час перекладу військової термінології така: граматичні заміни (4,5%), перестановки (4,0%), нульові переклади (1,5%).

Я, *Сопітько Олександр Володимирович*, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «*Представлення українського військового*

соціолекту в англomовному медійному просторі: перекладацький аспект»
виконана з додержанням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я додержувався принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алікберов В.І. Сленг та переклад. Київ.: Лілея, 2000. 32 с.
2. Бабенко О.В. В усному мовленні сленг. *Урок української*. 2004 № 12. С. 21-24
3. Балабін В.В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2002. 24 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-е вид., доп. Київ: ВЦ «Академія». 2009. 376 с.
5. Беляєва Т.М. Нестандартна лексика англійської мови. Львів.: 1985. 234 с.
6. Бик І.С. Теорія і практика перекладу. Львів: ЛНУ, 2005. 122 с.
7. Гуржій О.І. Проблемні питання сучасної української воєнної термінології. *Воєнні конфлікти другої половини ХХ століття*. Київ., 2004. С. 6–8.
8. Зайцева М.О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ. 2013. Вип. 10. Серія 9. С. 96–102.
9. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 1998. 430 с.
10. Клименко О.Л. Поповнення словникового складу англійської мови з нелітературних підсистем. Харків: 2000. 20 с.
11. Коржова Є.О. Функціонування молодіжного сленгу сучасної англійської мови. Суми: СумДУ, 2013. 100 с.
12. Лисенко О.Є. До питання про зміст понять “війна”, “воєнний”, “військовий”. *Сторінки воєнної історії України. Збірник наукових статей*. Вип. 7. Київ, 2003. С. 116–119.

13. Половинчак Ю. Стратегії дослідження соціальних медіа як дискурсивного простору. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. 2016. № 43. С. 365–381.
14. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
15. Селіванова О.С. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми (1290 термінів і понять) : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
16. Скребнев Ю.М. Стилiстичнi функцiї вставних елементiв у сучаснiй англiйськiй мовi. Львiв: Освiта, 1968. 32 с.
17. Татаренко К. Лінгвістичні особливості висвітлення військового дискурсу (на при-кладі АТО) у ЗМІ. Інформація, комунікація, суспільство (ICS-2015) : матеріали 4-ї Міжнар. наук. конф., Львів Славське. С. 162–163. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33222/1/074-162-163.pdf>
18. Храбан Т. Є., Храбан І. А. Специфіка мовної агресії в соціальних мережах під час інформаційно-психологічного протиборства з Росією. Вісник військової розвідки Воєнно-дипломатичної академії ім. Є. Березняка. 2020. № 59, С. 44–46.
19. Шевченко І. С., Морозова О. І. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : кол. монографія / за ред. І.С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. 355 с.
20. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. Стратегічні пріоритети. 2016. № 4. С. 41–48.
21. Andersson L.G. Bad language. London: 1992. 202p. 74.
22. Chandra Sekhar Rao V. The Significance of the Words Borrowed Into English Language. Journal for Research Scholars and Professionals of English Language Teaching. 2018. Is. 6(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/324273536_The_Significance_of_the_Words_Borrowed_Into_English_Language
23. Defense and intelligence abbreviations and acronyms. Washington, DC: Joint Military Intelligence College, 1997. 253 p. URL:

<https://www.dia.mil/FOIA/FOIA-Electronic-Reading-Room/FOIA-Reading-Room-Other-Available-Records/FileId/39954/>

24. Dinstein Y. War, Aggression and Self-Defence. (Electronic Resource) / Y. Dinstein – Cambridge University Press, 2005. 333 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=LbB3IUhzX10C&printsec=frontcover&dq=yoram+dinstein&source=gbs_slider_thumb&redir_esc=y#v=onepage&q=yoram%20dinstein&f=false

25. Frane M., Fabijanić I. Abbreviations in English military terminology. Brno studies in English. Vol. 39. Iss. 1. 2013. P. 59–87.

26. Hanaqtan M.F. Translating English neologisms in military and political texts into Arabic: Issues and strategies: PhD thesis. Universiti sains Malaysia, 2016. 245 p. URL: http://eprints.usm.my/31429/1/MOHAMMED_ALHANAQTAH_24.pdf

27. Greenough J.B. Words and their ways in English speech. New York: 1929. 55 p.

28. John R. Bruning The Devil's Sandbox: With the 2nd Battalion, 162nd Infantry at War in Iraq. Voyageur Press, 2006. 352 p.

29. Kraft I. Military Discourse Patterns and the case of Effects-Based Operations. Journal of Military and Strategic Studies. 2019. Vol. 19. Is. 3. P. 78–113.

30. Labov T. Social and language boundaries among of adolescents. American speech. NY, 1998. P.339-366

31. Mammadzade A.F. Lexical features of English military discourse. Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. 2013. No 1. С. 139–142.

32. Michaels J. The discourse trap and the US military. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 267 p.

33. Mosiyevych L.V. The techniques of English-Ukrainian translation of military discourse. Jazyk a kultúra. 2017. No 29–30. С. 112–117.

34. New Websters Dictionary and thesaurus (Electronic Resource). URL: <http://www.merriamwebster.com/>
35. Oxford English Dictionary 2012. Oxford University Press, 2012. 110 p.
36. Partridge E. Slang Today and Yesterday. London: Routledge and Kegan Paul, 1998. 476 p.
37. Partridge E. A Dictionary of Slang and Unconventional English / Partridge, Eric Beale, Paul. London, 2002. 382 p.
38. Planning Guidance for Protection and Recovery Following Radiological Dispersal Device (RDD) and Improvised Nuclear Device (IND) Incidents. Department of Homeland Security, 2010. 77 p.
39. Prokopenko A.V., Chuprina I. Translation strategies of the Ukrainian military terminology on the basis of English media discourse. Філологічні трактати. 2018. No 4(10). P. 62–67.
40. Thorne S. The Language of War. London : Routledge, Taylor & Francis e-Library, 2006. 122 p.
41. Wilson A. Military Terminology and the English Language. 2008. URL: <http://homes.chass.utoronto.ca/~cpercyc/courses/6362-WilsonAdele.htm>.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

42. Биби́к С. П., Сюта́ Г. М. Б59 Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. С. Я. Єрмоленко; Худож.- оформлювач Б. П. Бублик. — Харків: Фоліо, 2006. — 623 с
43. Словник військових термінів та скорочень (абревіатур). Воєнно-наукове управління Генерального штабу Збройних сил України, 2020. — 52 с.
44. Словник військових термінів та скорочень (АБРЕВІАТУР). Воєнно-наукове управління Генерального штабу Збройних Сил України. – К., 2020. – 52 с.
45. Словник іншомовних слів/За ред.. О.С. Мельничука. – Вид. 2-е, випр. і доп. Київ: УРЕ, 1985. 967 с.

46. Словник іншомовних слів/Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкаралута. Київ: Наук. Думка, 2000. 680 с.
47. Словник професійної термінології для майбутніх фахівців Національної гвардії України (до курсу «Українська мова за професійним спрямуванням») / Уклад.: М.П. Вовк, Р.С. Троцький, В.С. Молдавчук, О.В. Чуприна, О.А. Блінов, С.І. Шепель; за ред. А.О. Пожидаєва. – К.: НАВС України, 2016. – 156 с.
48. Cambridge Dictionary. URL: www.dictionary.cambridge.com
49. Collins Dictionary. URL: www.collinsdictionary.com
50. Dictionary.com URL: Dictionary.com
51. DOD Dictionary of Military and Associated Terms (DOD Dictionary). URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>
52. Macmillan Dictionary URL: www.macmillandictionary.com
53. Military dictionary by William Duane. URL: <https://archive.org/details/2552043R.nlm.nih.gov/page/n15/mode/2up>.
54. Oxford Dictionary of English URL: www.oxfordlearnersdictionaries.com
55. Oxford Dictionary of Law / [Ed. Martin E.A., Law J.; 6th edition]. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 590 p.
56. The World Book Encyclopedia. World Book, Inc. A Scott Fetzer company Chicago London Sidney Toronto. Translated from the German by C.V.S. Salt Walter Markov, Heinz Helmert Battles of World History, edition Leipzig.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

57. Друковане видання [Frankfurter Allgemeine Zeitung 07/2022 \(PDF 1,7 МБ\)](#)
58. Tagesspiegel.de [„Aus einem Haus wurden 35 Leichen geborgen.“ Die versuchte Auslöschung der ukrainischen Großstadt Tschernihiw](#)
59. Bild.de: [„Jeden Tag sterben Dutzende unschuldige Zivilisten“](#)

60. Youtube-канал Bild: [Ukraine-Krieg, NATO, Inflation – Christian Lindner stellt sich euren Fragen](#)
61. Сайт Rai: [Il vicesindaco di Mariupol, Sergij Orlov, a RaiNews24: "Vogliono polverizzare la città"](#)
62. Сайт Watson.de: [Bürgermeister von Tschernobyl-Arbeiterstadt warnt vor Atom-Katastrophe](#)
63. Сайт inews.co.uk: [Ukraine war: More than 12,000 people believed killed in Mariupol, 10 times higher than thought three days ago](#)
64. Сайт inews.co.uk: [Putin views the Russian troops as cans of meat to be killed for his ambition, says Ukrainian mayor](#)
65. Сайт Handelsblatt GmbH: [Gestern noch Zivilist – „Heute habe ich 20 Soldaten an die Front geschickt“](#)
66. Сайт Radiotelevisione Italiana Spa: [Il sindaco di Melitopol: "I russi mi hanno tenuto prigioniero per 6 giorni in una stanza"](#)
67. Сайт Polsko-Ukraiński Portal Gospodarczy eDIALOG: [19 marca 2022. „Dwadzieścia trzy dni wojny, to dwadzieścia trzy dni ciągłego bombardowania- rakietami z Gradów i Uraganów, z artylerii samobieżnej, ataków z powietrza. Ogłoszono właśnie alarm lotniczy i rosyjskie samoloty lecą, aby zbombardować nasze miasto” – powiedział mer Charkowa, Ihor Terechow.](#)
68. Сайт DW: [Війна РФ проти України: українські міста просять побратимів з Європи допомоги](#)

РЕЗЮМЕ (SUMMARY)

Today, the army is one of the most important social institutions in many countries of the world. Therefore, there is a need for a comprehensive study of the military discourse with further identification of its structure-forming features and the specifics of translation. Military sociolect is an institutional discourse because it has a number of properties of the latter.

The military sociolect stands out in relation to modern society along with other types of institutional discourse. The military organization, being the most important social institution, is called to perform one of the main functions of the state - ensuring its military security. Military affairs (military activity) is characterized as an extremely complex system, the functioning of which is determined by the content of the military doctrine, the main directions of the state's foreign policy, the features of the dominant worldview, the organizational structure of the Armed Forces and the scale of the tasks they solve.

The question of the functioning and translation of the military sociolect was put in the focus of research as domestic scientists O.V. Babenko, F.S. Batsevich, O.I. Gurzhii, O.I. Klymenko. , as well as foreign researchers L. Venuti, A. Ellis, L. Kelly, A. Lauder, S. Montgomery, P. Trajill, S.B. Flexner, H.V. Flower, S.J. Hotten, et al.

The relevance of the proposed study is due to the rethinking of the role of the armed forces in the life of modern society and in the modern communicative process. In this regard, the need for an adequate, correct translation of the military sociolect for effective international military cooperation is crucial today.

The object of research is the military sociolect.

The subject of the study is a set of theoretical and practical problems related to the functioning of the English-language military sociolect and its translation in the English-language media space.

The purpose of the qualification work is to define the notion of "military sociolect", to study different approaches to the interpretation of this phenomenon

and to identify the main practices of translation in the English-language media space.

To solve the goal set in the work, the following tasks were considered:

- to find out the concept and essence of the sociolect phenomenon in linguistics;
- reveal the structural features of the military sociolect;
- to investigate the peculiarities of the functioning of the military sociolect in the English-speaking media space;
- to analyze the pragmatic features of the translation of the military sociolect;
- consider translation transformations when translating a military sociolect;
- to investigate the specifics of the reproduction of naval and air force terminology in translation.

Research methods. The work uses a set of methods, namely: analysis of linguistic and educational and methodological literature, necessary for understanding the conceptual apparatus of research; the method of analysis of dictionary definitions; the method of lexicographic analysis; methods of contextual analysis; method of systematization for the study of structural features and linguistic means of military discourse; descriptive method; quantitative analysis of the researched translation transformations of the translation of the military sociolect.

The theoretical significance of the study is determined by the fact that in this work a systematic approach to the study of the military sociolect was implemented, as a result of which the presented phenomenon was investigated in linguistic and translation studies aspects. This made it possible to deepen the conceptual apparatus of the research and to find out with which language means the military sociolect is verbalized, as well as translation transformations, the reproduction of the military sociolect is realized in the English-language media space.

The practical value of the work is determined by the results of the analysis, which can, first of all, be used in theoretical and practical courses in English linguistics and translation studies. The collected material can be used in educational courses on intercultural communication, lexicology, linguistic and cultural studies, linguistics and linguistics of the text; when writing course and qualification papers.

The results of the research can be applied in lexicography when compiling terminological dictionaries of military terms.

Sociolect is a set of language codes possessed by individuals united by any strata, and the stratification of the language collective is a methodological approach that allows analyzing the patterns of human language behavior in real life conditions.

Thus, the term "sociolect" fits into the triad "dialect" (community of territory) – "sociolect" (community of factor) - "idiolect" (community of speech acts). In the philosophical categories of general, special, and separate language, there is a common one, a sociolect is a special one, and an idiolect is a separate one.

The texts created within the framework of the military sociolect are characterized by the following features:

- clichés and stamps (used in order to evoke existing stereotypes in the minds of addressees, to make information more concise, accessible for understanding, thus reducing the speed of document processing);

- terms and abbreviations (they are a kind of center of attention) that emphasize the main concepts.

Military terms in the modern military sociolect are used as part of the communicative strategy of "order", for the implementation of which language tactics of "intimidation" and "demonstration of superiority" are used. Also, specialized vocabulary is used for illustration, when describing the events that took place, or justifying the tactical steps taken as part of the implemented large-scale military strategy or tactics.

The use of descriptive translation is conditioned not only by the lexical-syntactic compatibility of units of the Ukrainian language, which is different from English, but also by the less developed military industry and the army system as a whole, which forces specialists to either borrow concepts that are absent in the Ukrainian language, or to explain the meaning of the original unit, sometimes resorting to quite deployed and "heavy" structures. Foreign language terms, as a rule, have corresponding equivalents in the translation language, so techniques such as

synonymous substitutions, descriptive translation, are used only in those cases when there is no corresponding term in the translation language

We analyzed 190 cases of using translation transformations. The most frequent when translating military texts are lexical transformations: tracing (12.6%), transliteration (10.5%), lexical-semantic substitutions (27.4%), concretization (13.7%), generalization (8.4 %), modulation (16.8%). As for grammatical transformations in the translation of military texts, the frequency of their use is as follows: grammatical substitutions (3.2%), sentence structure (2.6%), sentence joining (1.6%), permutations (6.3 %), zero translation (8.4%). Also, for the translation of military texts, such translation methods as translation commentary were used (1.0%); translation tags (1.0%); interpretation (1.5%%); elimination (2.0%); explication (descriptive translation) (3.5%)

We analyzed the translation of 200 military terms. The most common way of reproducing military terms in translation is the use of lexical transformations, such as: tracing (12.5%), transliteration (11.0%), lexical-semantic substitutions (34.5%), concretization (13.5%), generalization (7.0%), modulation (11.5%). The frequency of grammatical transformations when translating military terminology is as follows: grammatical substitutions (4.5%), permutations (4.0%), zero translation (1.5%)

All military texts differ from any other in their saturation with special military vocabulary, the wide use of military and scientific and technical terminology, the presence of a certain number of variable and stable phrases, characteristic only for the military sphere of communication, a large number of military nomenclature and special abbreviations and conventional designations , which are used only in military sociolect, and from the point of view of syntax - the wide use of elliptical (especially in military documentation) and clichéd constructions, the poverty of verb forms, the concise form of expression, the use of numerous parallel constructions within one sentence, expressed by infinitive and adverbial inflections. All this is related to a certain functional load that characterizes the military sphere of communication: brevity, clarity and specificity of wording, accuracy and clarity of presentation,

slenderness of construction, clear limitation of one thought from another, ease of perception of transmitted information.

Transformations in translation are carried out in accordance with the principles of translation and modification. These principles are presented in the translation in parallel and function at all levels of the text. In accordance with the specified principles, translation activity is built. When translating a military sociolect, translators resort to using a number of translation transformations (lexical, grammatical and stylistic).

Keywords: *sociolect, translation transformation, military terminology, abbreviations, transcription, transliteration, substitution, military discourse.*